

Madam.  
608

Pagel Thora

March 1907

Antiq. + E.  $\frac{1628}{3}$



22

Madam.  
608

Pagel Thora

March 1907

Antiq. + E.  $\frac{1628}{3}$



22

ETHICA  
IUVENILIS  
F. C.  
GALATEVS

Seu  
De Morum Honestate & E-  
legantia; Liber ex Italico  
Latinus;

Ejusdem F. W. de Umbra  
Varia.



OXONIÆ  
Impensis GULLIELMI WEBB  
Bibliop. 1628.



## Ethica Iuvenilis,

Seu

Manuductorium ad laudabilem morum concinnitatem, in quotidianâ cum aliis consuetudine, iuventuti urbanius conformandæ appropriatè utile.



**E**N! habes (amice Lector) Galatæ humanis aliquot penè demortuum, jam (tantum valent typi) nuperrimè renatum: qui (si quis alius) juvenes præstabit urbanos, humanos. Fados dedocebit ille gestus solacismos, omni modam morum barbariem; os, manus, oculos, totum hominem ad elegantiam componet. Hunc tam urbanum, concinnum, ne morosius excipias, sed candidè tractes, (qualitèr ipsum decet) humane; & labore nostro (siquid fructus inde tibi acerescat) fruiro; & vale.

G. W.



G  
IN  
SO  
lesce  
spu  
no cu  
aut



gredia  
nimo f  
tui me  
tibi inc  
tia ed  
vel lab  
do ab  
meis in



I. C.

GALATEVS,  
IN QVO SVB PER-  
SONA SENIS ADO-

lescentem informantis, di-  
sputatur, qui mores in quotidia-  
no cum aliis convictu aut tenendi sint,  
aut fugiendi; ex Italico Latinus,

*Interprete*

N. C.

**G**Um iter hoc vitæ humanæ,  
quod à me, ut vides, maga-  
na ex parte jam est confe-  
ctum, tu nunc primùm in-  
grediaris: egoque, quod verè & ex a-  
nimo facio, multum te amem: consti-  
tui mecum, unum atque alterum locum  
tibi indicare, ad quem ipsa experien-  
tia edoctus, metuerem, ne facillimè  
vel laberère, vel quocunq; saltem mo-  
do aberrares. Ut ita præceptis his  
meis instructus, cum salute animæ tuae,

B

&c

& nobilis, rectam viam posses tenere.  
 Quia verò fieri potest, ut ætas hæc tua,  
 quæ adhuc tenera est, ad graviores  
 subtilioresque doctrinas percipiendum  
 minus sit idonea; ego, istis in tempus  
 magis conveniens reservatis, in præ-  
 sentia de iis, quæ tamen fortè nonnul-  
 lis frivola videri possint, agere inci-  
 piam, nimirum quibus rebus studere,  
 & quæ ratione vitam instituere aliquem  
 oporteat, ut in familiari cum aliis ho-  
 minibus conversatione, bene moratus,  
 amabilis, & elegans habeatur, quod  
 ipsum profectò vel revera virtus est,  
 vel res propter similitudinem quàm  
 proximè ad virtutem accedens. Eti-  
 am si enim, aut liberalem, aut constan-  
 tem, aut magnanimum esse, per se, sine  
 ullo dubio, laudabilius & majus sit,  
 quàm esse moribus honestè & eleganter-  
 que politum; nihilominus tamen u-  
 su venit, ut morum illa suavitas, & ge-  
 stuum sermonisq; decora & bella con-  
 cinnitas, non minus possessori suo ad-  
 jumenti afferant, quàm animi vel mag-  
 nitudo, vel alacritas, his ipsis virtu-  
 tibus ornato coferre queant. Illa e-  
 nim frequenter & quidem singulis die-  
 bus multis modis sunt usurpanda, cum  
 quotidie

Doctrina  
 hujus insti-  
 tuti est  
 necessitas.

quo  
 homi  
 uti  
 tute  
 mul  
 h m  
 Aus  
 gat,  
 poss  
 mos  
 lenti  
 gati  
 nitu  
 illa,  
 crebi  
 tur.  
 coru  
 que  
 usqu  
 bus  
 unam  
 quan  
 indol  
 sam p  
 ad ju  
 maru  
 longi  
 quer  
 bus p

quotidie unicuique necesse sit aliorum  
hominum consuetudine & colloquio  
uti : sed iustitia, fortitudo, & alia vir-  
tutes nobiliores magisque eximiae;  
multo exercentur rarius. Neque enim  
homo liberalis aut magnanimus obstri-  
ctus est, ut singulis horis magnificè ag-  
gat, cum hoc nullo à quoquam fieri  
possit modo: similiter quoque viri ani-  
mosi & cordati, ut virtutis suae excel-  
lentiam declarent, rarissimè sunt obli-  
gati. Quapropter quanto hac mag-  
nitudine & quasi pondere suo vincunt  
illa, tanto ab his. & numero, & usu  
crebrius iterato, vicissim illa superan-  
tur. Possem ego ibi, nisi factu inde-  
corum esset, multos nominatim quo-  
que recensere, qui cum aliàs pretii non  
usque adeo magni essent, tamen omni-  
bus modis permagno sunt æstimati,  
unam tantum ob causam, quod in sua,  
quam cum aliis haberent, cōsuetudine  
indolem quandam festivam & gratio-  
sam præ se ferrent: qua quidem ipsa  
adjuti & evecti, ad summos amplissi-  
marum dignitatum gradus pervenerūt,  
longissimoque post se intervallo reli-  
querūt eos, qui virtutibus illis, de qui-  
bus paulò ante dicebamus, longè no-  
bilioribus

bilioribus magisque egregiis excellen-  
 bant. Sicuti enim mores amabiles &  
 ingenui vim habent excitandi benevo-  
 lentiam eorum quibuscum vivimus: ita  
 ex adverso mores rigidi & insulsi, in  
 odium & contemptum nostri alios im-  
 pellunt. Quare etiamsi legibus publi-  
 cis nulla poena morum rusticitati odi-  
 osæ, utpote peccato leviculo (magnum  
 enim revera non est) sit constituta: ni-  
 hilominus tamen videmus ipsam natu-  
 ram castigatione satis aspera nos corri-  
 gere, cum efficit, ut hanc ob causam  
 consortio & benevolentia hominum  
 planè spoliemur. Et certe, sicuti alia  
 gravia peccata plus detrimenti affe-  
 runt, ita hæc leviora, plures aut mini-  
 mum, crebriores molestias inducunt.  
 Quemadmodum enim homines quia  
 feris bestiis sibi metuunt, minutaque  
 illa animalcula, quales sunt culices, ut  
 muscæ formidine non dignantur; & ta-  
 men nihilominus, propter continuas  
 molestias, quibus ab hoc genere inqui-  
 etamur, multo frequentius ab his be-  
 stiis, quam à belvis illis immanibus  
 bilem sibi sentiunt moveri: ita accidit,  
 ut pleique omnes, duplo majori odio  
 prosequantur homines intractabiles &  
 agrestes,

agreste  
 flagiti  
 nemini  
 in solit  
 sed in  
 stitueri  
 in mor  
 tione g  
 Taceo  
 & vari  
 desit,  
 cum in  
 am sine  
 lida sit  
 & act  
 parte  
 sis, scie  
 rem vi  
 dereri  
 tatem  
 conve  
 tamen  
 dirige  
 ctu vi  
 cum  
 obsec  
 vel ge  
 poriu  
 honc

agrestes, quàm alios etiam insigniter  
flagitiosos. Quapropter dubium esse  
nemini potest, quin unicuique, qui non  
in solitudine, aut eremitarum latibulis,  
sed in cœtu & frequentia vivere con-  
stituerit, mirum in modum utile sit, si  
in moribus, suaque eum aliis conversa-  
tione graciosus & jucundus esse norit.  
Taceo jam quod aliæ virtutes multa  
& varia supellectille indigent, quæ si  
desit, parum illæ aut nihil proficiunt,  
cum interim hæc morum elegantia, etiam  
sine patrimonio, & opulenta & va-  
lida sit, utpote quæ in verbis tantum  
& actionibus consistat. Hac autem in  
parte quo facilius tui officio tuo pos-  
sis, sciendum tibi est convenire, ut mo-  
rem vivendi tuum attemperes & mo-  
dereris, non tuo arbitrio, sed ad volun-  
tatem & desideria eorum quibuscum  
conversaris, ad quæ quidem ille, certa-  
tamen cum moderatione, omnino est  
dirigendus. Nam qui in usu & convi-  
ctu vitæ quotidianæ, aliorum voluntati  
cum quodam prolubio supra modum  
obsecundare studet: ille vel parasitus,  
vel gesticulator, vel forte etiam scurra  
potius, quam homo bene moratus &  
honestus esse videatur: sicuti è contra,

rio is qui nihil pensi habet, sive placeat aliis, sive displiceat, homo rudis, incompositus & agrestis merito censetur. Ut igitur tum cum non propriæ sed alienæ voluptatis rationem habemus, mores nostri sint grati & jucundi, principio investigandum nobis est, qualesnam res illæ sint, quibus in universum maxima pars hominum delectantur: & quales illæ, quas tanquam molestas ut plurimum averfantur. Hinc enim qui mores in conversatione cum aliis aut vitandi, aut eligendi sint, facileprehendemus.

*Summa  
huius li-  
belli.*

**D**icimus igitur quod qualibet res, qua cupiam ex sensibus molesta & gravis, aut appetentia contraria est, & præterea qua imaginem verum turpium & odiosarum animo subicit, aut quæ etiam adversatur intellectui, quod inquam huiusmodi res, aut actio, tanquam magnopere aliis displicens, accurate debeat vitari. Quapropter in præsentia aliorum non solum non faciendæ sunt res impure aut fætidæ, aut tediosæ, aut stomachum moventes, verum etiam mentionem earum fieri dedecet. Neque enim actio tantum aut recordatio

VIRIUS

verum  
quocumque  
tioni  
molesta

Pro  
eorum  
consp  
corpo  
Ad cu  
nem  
intue  
para  
redie  
thor  
dict  
quid  
luet  
ciem  
repr  
sam  
quis  
is o  
ver  
min  
olfa  
face  
cui  
gra

verum hujusmodi displicet, sed eas quocunq, vel modo, vel gestu, imaginationi alterius adumbrare, vehementer molestum esse consuevit.

Proinde indecora & inconueniens eorum est consuetudo, qui in aliorum conspectu, palam quamcunque libet corporis sui partem manu contrectant.

*Exempla eorum quae sensib. aduersantur.*

Ad eundem modum, non decet hominem honestum & bene moratum, aliis intuentibus, naturali necessitati se praeparare, aut postquam à sella familiari redierit, in eorum praesentia femoralia thoraci adstringere. Item, si me audiet, ex hujusmodi locis regressus, ne quidem manus in honesta sodalitate abluet, siquidem eo ipso quod lavat, speciem quandam spurcitiei animis eorum repraesentat. Eandem quae ob causam consuetudo minimè decora est, si quis re quapiam odiosa, quod sit, in vis oblata, statim ad comitem se convertat, eique illam monstret: multo minus decebit alteri rem foetidam, ut olfaciat, porrigere, quod nonnunquam facere aliqui solent, atque adeo urgere, cum etiam naribus aliorum rem illam graveolentem admovent, & inquinant.

Odorare amabo quantopere hoc fecerit : cum potius dicendum esset, Quia foetet, noli odorare. Sicuti jam hi ipsi ejusdemque generis mores molestiam afferunt iis sensibus ad quos propriè pertinent : ita aures quoque offenduntur crepitu dentium, cum ii compressi quasi atteruntur : item flatu, stridore, & strepitu ex collisione duorum lapidum, aut frictione terramentorum orto : à quibus quantum fieri potest, quilibet sibi cavebit. Neque tamen unam hanc cautionem sibi sufficere existimabit, verum etiam à cantu, præsertim si cui vox inconcinna & acerba sit, sociosq; quibuscum cantiter, non habeat, studiosissimè abstinebit. Quod tamen à paucissimis fieri serè solet. Immo ii qui natura minimè idonei sunt, quàm sæpissimè tale quid agere videntur. Sunt quoque nonnulli qui in tussi aut sternutamento tantum concitant sonitum, ut aliorum aures quasi obtundant, quorum aliqui eo ipso tempore faciem quoque eorum quibus adsunt, valde equidem inconsideratè & immodestè, pituitæ suæ aspergine collinunt. Invenias quoque qui inter oscitandum, aut ululare, aut rudere

*Auditui  
molesta,*

dere  
sto &  
sermo  
mitter  
mitun  
qui au  
quada  
nitun  
ri, sin  
tissim  
accid  
mia  
perat  
mera  
di o  
satie  
que  
quã  
deo  
mon  
Et c  
scita  
tam  
mec  
osci  
om  
cilli  
nus  
ab



dere soleat, quique tum, ore sic diducto & hiante, nihilominus loqui, & sermonem suum continuare velit: emittens interim vocem seu potius fremitum quendam, non dissimilem ei, qui auditur in mutis, cum se ipsos vi quadam ad loquendum impellere an nituntur. Qui quidem mores indecori, simulque & auribus & oculis ingratiissimi, accuratè sunt fugiendi. Huc accedit quod homo bene moratus à nimia quoque oscedine sibi debeat temperare, & id non solum ob causas enumeratas, verum etiam quod huiusmodi oscitatio videatur oriri ex quadam satietate & fastidio: quod is, qui usque adeo sæpe oscitat, alibi potius, quam ubi est, esse desideret: atque adeo præsens sodalitium, colloquia, & mores eorum quibuscum est aversetur. Et certè etiam si quis plerumque ad oscitandum promptus sit: nihilominus tamen, si negotio aliquo jucundo, aut meditatione seria sit occupatus, facile oscitationis obliviscitur. Sed ei qui ab omni negotio vacuus & segnis est, facillimè se ea suggerit. Proinde sit, si unus aliquis osciter, in cœtu hominum ab animo, & corpore otiosorum, ne

*Oscitatio.*

tum quoque omnes illi, quod saepe numero factum videre potuisti, contra uò iterum oscitent : quasi ille in memoriam hoc eis revocârit, quod ipsi, si modo recordari essent, priores facere voluissent. Cùmque in Lingua quoque Latina hominem oscitantem cum negligente & socorde planè eundem esse constet : vitanda est perversa hæc consuetudo, quæ ut diximus, & visu injucunda, & auditu odiosa & appeti ui quoque ipsi contraria est. Ea enim si quando utamur, non solum significamus, nobis sodalitiū, in quo sumus, non magnopere placere : verum de nobismet ipsis indicium quoddam facimus parum honorificum, quod scilicet simus animo somnolento & veteroso, quod ipsum cerè parum nos jucundos & amabiles facit iis, quibuscum conversamur. Indecorum quicquid est cum sreatu & tussi salivam & mucum expectorare, aut postquam nasum emunxeris, in strophium diductum inspicere, quasi fieri potuerit, ut margaritæ tibi aut pyropi è cerebro exciderent. Huiusmodi enim in aliorum convivu actiones & mores ita pleni sunt fastidij & nausæ, ut propter eos ne-

*Ut amaris  
amabilis  
esto.*

*mo*

mo nobis bene cupere possit. Immo si quis fortè animo in nos propensiori esset, is istis & similibus planè à nobis alienaretur. Possent sane homines istam malè morati, & tamen aliorum benevolentiam & amorem affectantes, comparari cum aliqua muliercula mucida & pannosa, cineribus incubante, eosque huc illuc manibus pedibusque dissipante, & insuper subinde tussiente, sereante, salivamque & sputum suum expectorante, iisq; circumquaque omnia inquinante & fœdante, & tamen sibi imaginante, hoc pacto procum se aliquem juveniculum & formosum sibi allecturam & acquisituram esse; cum tamen ea ratione magis à se ipsum alienatura, & quasi nauseabundum repulsura videatur. Inconcinnus quoque mos est, si quis poculo vini, è quo alius est bibiturus, aut cibo qui alteri apponitur comedendus, odorandi gratia nasum admoveat; Immo nolim ququam vel ea quoque odorari, quæ ipse comedere aut bibere cogitat: siquidem fieri potest, ut ex naribus aliquid excidat, quod alteri nauseam concitet, etiamsi eo fortè tempore nihil deciderit. Præterea si meo consilio obtemperare

obtemperare velis, vitrum è quo tu biberis, non porriges alteri ut bibat, nisi is fortè plusquam domestica familiaritate tibi sit conjunctus. Multo minus pyrum, aut quemcunque ex fructibus aliam, dentibus tuis arrosam dabis alteri: neque hoc te movebit, quòd res jam enumerata, tibi non magni momenti esse videantur: vulnera enim, etiam minuta, si multa sint, hominem solent occidere. Fuit jam pridem Veronæ Antistes sacrarum literarum scientissimus, omnique liberali doctrina politissimus, cui nomen erat Joanni Matthæo Giberro. Is inter ceteras suas consuetudines laude dignissimas, eaque quoque motu elegantia, eaque liberalitate fuit erga homines ingenuos & honestos suo hospitio utentes, ut eos domi suæ omni honori afficeret, non quidem magnificentia, quæ modum excederet, sed mediocri, atque adeo tali, quæ hominem sacris initiatum deceret. Evenit igitur, cum eo tempore Veronam transiret homo quidam nobilis, quem Comitem Richardum appellabāt, ut is dies complures cum hoc Episcopo, ejusque familia, in qua plerique omnes & moribus & literis satis bene erant exculi,

COMES  
Richardus.

exculi  
cum h  
quest  
videre  
& om  
maxim  
dam l  
sperla  
gens i  
illam  
intim  
com  
piten  
tande  
admo  
runt-  
bona  
rus, c  
unum  
mine  
acce  
Com  
jam  
honi  
cere  
turu  
possi  
inte  
sign

exulti, commoraretur. Quis ipsius cum hic hospes inter viros ordinis equestris maximè polirus & festivus esse videretur, magnopere eum laudabant, & omnibus deinceps quoque modis maximi eum fecissent, nisi minuta quædam labecula, moribus illius fuisset aspersa. Quam cum præsul vir intelligens ipse quoque animadvertisset: rem illam omnem cum quibusdam suorum intima sibi familiaritate conjunctis, communicavit, cui etiam si talem hospitem temere offendere vererentur, tandem tamen de eo amicè Comitem admonere operæ precium esse censuerunt. Quocirca quando jam Comes bona cum gratia die sequenti discessurus, omnibus vale dixisset, Episcopus unum quempiam ex familiaribus hominem prudentem & circumspectum accersivit, ei que hoc negotii dedit, ut Comitem equo insedentem, iterque jam ingressurum aliquouſque, tanquam honorificæ affectationis gratia, deduceret: atque inter eundem, ubi opportunum videretur, quàm maximè fieri posset, comiter amicèque illud, de quo inter ipsos jam antea convenerat, ei significaret. Erat autem ille Episcopi domesticus

*Galateus.*

domesticus homo profecta ætate, singulari doctrina, incredibili humanitate præclarâ eloquentiâ, vultu quoque admodum suavi & gratioſo : qui ipſe bonam vitæ ſuæ partem in aulaſ magnorum principum conſumpſerat, vocabaturque & fortè etiamnum vocatur Galateus, cuius petitione & conſilio induſus, primò hunc ipſum libellum cœpi conſcribere. Is igitur cùm Comiti abeunti à latere eſſet, ſtatim, ſe in ſuaviſſimum de variis rebus ſermonem apud ipſum inſinuavit, cumq; jam de his jam de aliis rebus jucundè ſatulari eſſent; tempuſq; Veronam regrediendi prope adeſſe videretur, atq; ipſe adeo Comes inſtaret ut rediret ad ſuos, eoq; illum nomine retrorſum aliquantulum deduceret: ibi tandem Galateus, vultu ſereno, verbisq; jucundiſſimis ita Comitẽ eſt allocutus: Maximas tibi, mi Domine, Antifteſ Veronenſis, dominus meus, gratias agit, pro honore qui ſibi à te habitus eſt, eo ipſo, quòd non dedignatus es hîc divertere, & in ædium ſuarum anguſtiis aliquantiſper commorari. Præterea cùm hanc tuam erga ſe humanitatem planè ſingularem eſſe agnoſceret, injunxit mihi, ut munus aliquod  
ſuo

suo nomine tibi cfferrem, maioremque  
 in modum à te petit ut id ipsum bono  
 lateque animo accipere tibi liceat.  
 Mirus autem hoc est: iudicat te do-  
 minus Episcopus virum nobilem esse,  
 usque adeo vetustum, optimisque mo-  
 rilus ex cultum, ut vix utquam tui hae  
 in parte similem vidisse se arbitretur.  
 Quo etiam nomine factum est, ut  
 cum accuratiori quadam consideratione  
 mores tuos contemplaretur, sigillatim-  
 que omnia examinaret, nihil omnino  
 in iis inveniret, quod non summo pere-  
 & festivum & commendatione digri-  
 ssimum esse videretur. Immo sine ulla  
 plane exceptione te probaret, nisi uni-  
 solum modo aetui tuo nonnihil de-  
 formitatis inesset, quando scilicet in  
 mensa inter manducandum quastatio-  
 ne oris & labiorum, velut popysinate  
 quodam novo, aures assidentium non  
 mediocriter offendis. Id quod domitus  
 praesul indicari tibi voluit, petitque,  
 ut quam accuratissimè deinceps a viti-  
 osa hac consuetudine studeas abstinere,  
 & ut amicam hanc reprehensionem, cum  
 admonitione conjunctam loco pretio-  
 tissimi muneris bono animo accipias.  
 Certò enim hoc sibi persuadet, nemi-  
 nem

nem in universo orbe esse, qui tali te munere cohonestaret. Comes, qui de hoc defectu suo nunquam antea esset admonitus quando audiret, tale quid quodammodo sibi exprobrari, primo aliquantulum erubuit: sed tamen in morem viri cordati satis citò seipsum recolligens, ita respondit: Quæso meis verbis hæc ad Episcopum referas. Si, dona quibus se mutuo homines afficiunt, omnia talia essent, quale hoc ipse est, futurum profectò, ut illi multo, quàm jam sunt, essent opulentiores. Pro felliva tamen hac ipse in me humanitate & beneficentia magnas illi gratias ages, certòque illi confirmabis, me deinceps sine dubio & satis accuratè hoc vitium meum esse emendaturum. Tu interim bene vale, & salus ad tuos redi. Quid jam credemus Episcopum hunc cum sua nobili familia dicturum fuisse istis, quos nonnunquam porcorum instar videmus, toto quasi rostro juri immersos, ut ne semel quidem faciem attollant, aut oculos, atque adeo multò minus manus à cibis apposis quoquam dimoveant suas: qui item buccis usque adeo utrinque infatis, quasi vel tuba canerent, vel flatu foculū excitarent,

citarent  
riunt, o  
birum u  
cum in  
illi lace  
stinati,  
se depr  
tilit us  
sudore  
nation  
dicum  
& faci  
lum d  
escunc  
cto ho  
cis in  
qui m  
hospi  
omni  
legan  
vebit  
digit  
con  
vide  
poli  
tus  
Pue  
min  
cap



citarent, non edunt cibos, sed deglutiunt, quos videas manus penè ad cubitum usque commaculare, & mantilia eum in modum conspurcare, ut panni illi laceri, & sordibus abstergendis destinati, nonnunquam his mundiores esse deprehendantur. Iis tamen illi mantilitus non verentur sæpiusculè, aut sudorem detergere (qui propter festinationem & studium vorandi immodicum uberrimè emanans, per frontem & faciem illorum circumquaq; in cololum defluit) aut etiam nasum, quotiescunque libuerit, emungere. Profecto homines moribus usque adeo spurcis inquinati, non indigni modò sunt, qui mundissimo nobilis hujus antistitis hospitio excipiantur, verùm etiam ex omnibus iis locis, ubi sunt homines elegantes, planè essent ejiciendi. Cavebit igitur sibi homo moratus, ne ita digitos suos intingat, ut inde mantile contaminetur: id enim nauseam movet videnti. Consuetudo etiam minimè polita est, eum, qui tibi in cibum appositus est, panem, fricando commiruerè. Pueri quoq; ingenui qui circa mentæ ministeria sūt occupati, nullo modo aut caput, aut quacūq; alterā corporis partē

in

in conspectu domini sui, cibum sumentis, scabere debent aut fricare, neque etiam, quæcunque ea sint, membra vestibus cooperta, manibus contingere, aut gelluum similitudine ejus rei indicium præ se ferre. Quemadmodum pocillatores nonnulli, supinâ quadam incuriâ insulsi, faciunt, cum aut manus in sinum inserunt, aut easdem à tergo sub vestibus occultant. Eas enim tum palàm potius in conspectum aliorum, citra ullam suspensionem, proferre debeant: & quidem ita accuratè lotas &undas, ut ne minimum quidem spurcitiei alicujus signû in iis appareret. Idem cum aut patinas mensæ imponendas afferunt, aut pocula bibituro porrigunt, eo ipso tempore ab ejectione spuri & tussiendo, & quidem multo magis à sterrutando sibi cavebunt. In his enim & similibus tantundem potest, tantundemque fastidii domino affert, alicujus immunditiei suspicio: quàm si revera tale quid contigisse constaret. Proinde operam dent ministri, ne dominis suis hujusmodi occasiones sinistrè suspicandi præbeant. Quod enim fieri potuit, æquè tediosum est, ac si revera factum fuisset. Quod si aliquando

liquan  
meris  
prur  
lendi  
nunqu  
potiu  
neren  
ne co  
Linte  
lotum  
porrig  
facile  
do qu  
ita pr  
possi  
alteri  
tem,  
neris  
bus m  
rea s  
pote  
cui  
vimu  
de i  
pecu  
men  
tum  
plic  
vari

liquando aut pyrum affatum foco ex-  
 meris, aut panem tostum sustuleris è  
 prur is, non debebis in ea, cineris tol-  
 lendi gratia, inslare. Dicit enim solet  
 nunquam esse ventum sine aqua, sed  
 potius vel ad patellam levi brachio ci-  
 nerem excuties, vel eum qua alia ratio-  
 ne commodè eximi possit, cogitabis.  
 Linteolum quoque tuum, quasi recens  
 lotum, alteri non porriges: is enim cui  
 porrigis, an mundum sit ignora, idcirco  
 facile hoc modo posset offendi. Quàn-  
 do quis cum altero colloquitur, non  
 ita prope ei astabit, ut suo illum halitu  
 possit contingere. Invenias enim, qui  
 alterius animam, etiam non graveolen-  
 tem, ferre nequeant. Hi & hujus ge-  
 neris mores & consuetudines homini-  
 bus magnopere displicent, & propte-  
 rea studiosè sunt vitandi. Fieri enim  
 potest, ut, quod suprà dictum est, ali-  
 cui ex sensibus eorum, quicuscum vi-  
 vimus, molestè adversentur. Jam verò  
 de iis mentionem faciamus, quæ sine  
 peculiari aliqua sensuum molestia, ta-  
 men appetitioni & desideriis plero-  
 rumque hominum, si quando fiant, dis-  
 plicent. Scito igitur, res multas &  
 varias esse, quæ naturali quodam instin-  
 ctu

*Displicen-  
 tia appeti-  
 tionis.*

Et homines appetant. Siquidem alij iracundiæ, alij gulæ, alij libidinitus, alij avaritiæ, alij aliis appetitionibus cupiunt satisfacere. In mutua verò cum aliis communione, non videntur homines aliquid eorum quæ commemorata jam sunt, vel requirere vel appetere posse. Etenim illa, non in moribus, congressibus, & cōmunicatione sermonum familiari, sed in aliis quibusdam consistunt. Ea igitur hac in parte expetunt, quæ ex familiari hominum inter se conversatione proficisci præstarique possunt, qualia videntur esse, erga eos quibuscum vivimus benevolentia & observantia, cum suavi quadã voluptate, aliisque his non dissimilibus conjuncta. Propterea nec dici nec fieri debent quæ indicio esse possint, eos quorũ convictu utimur, aut non valde à nobis amari, aut certè non magni fieri. Proinde cōsuetudo parum concinna videtur esse, quæ tamen multis in usu est, ut dedita quasi opera obdormiã, eo in loco, ubi societas quæpiã honesta muris colloquiis se oblectat. Hoc enim qui faciunt, eo ipso demonstrant, se eos qui adsunt non magni facere, eorũque præsentia & colloquia parvæ sibi curæ esse.

Mitto

Mit  
præ  
habe  
& au  
dem  
non  
que  
ob c  
care  
inter  
gar,  
Rep  
mov  
tem  
jam  
eo i  
Id u  
soda  
dio  
hanc  
trah  
p. ju  
duc  
pon  
faci  
aliq  
Ab  
men  
dũ,

Mitto jam, quod inter dormiendum, præsertim si quis parum commodè habeat, aliquid committi potest, quod & auditu & visu ingratum sit. Et quidem iisdem illis somnolentis, videas non raro sudorem per faciem, salivâ-que per barbam defluere. Eandemque ob causam nos videtur molestia non carens, si quis honestorum hominum inter se confabulantium confessu surgat, & per cubiculum inambulet. Reperias quoque nonnullos, qui ita se movent, contorquent, extendunt, item qui oscitant, seque jam in hoc, jam in alterum latus convertunt, quasi eo ipso tempore febris corripereantur. Id magnum profectò signum est, quod sodalitatè cui interlunt, habeant fastidio. Similiter mal faciunt ii, qui modò hanc, modò illam epistolâ ex pera extrahunt & legunt: & his quidè multò p. ius illic, qui forcipula aut cultello educto, totû se ad ungues refecandû cõponit, quasi præsentem societatè nihili faciat, atq; ideo, saliedunt poris gratiâ, aliquid aliud recreationis sibi querat. Ab istis quoq; moribus, qui multis tamen in usu sunt, studiosè est abstinendû, nimirû, ut intra dētes nō cantemus,

aut

aut digitis pulsum tympanorum imitemur, aut alterna pedum jactatione nos deformemus. Omnibus enim illis qui indicat, nihil se alios curare. Præterea nequaquam decet, ita sessum se collocare, ut alteri vel scapulas obvertas, vel eum in modum pedem extollas, ut ex partes corporis, quis vestibus regi convenit, aliorum oculis subjiciantur. Hac enim, & ejusdem generis quæ sunt, fieri non solent, nisi apud eos, quorum de nobis iudicium non veremur. Verum tamen est, si vir aliquis primarius, tale quid in conspectu sui cuiusdam domestici, aut amici tenuioris faceret, eum non tam superbiæ, quàm amoris & familiaritatis indicium, eo modo esse facturum. Debet etiam quilibet corpore erecto esse, neque in alterum tanquam in fulcrum se inclinare. Qui cum altero colloquitur, non illi latus subinde fodit, quod multi post singula quæque verba facere consueverunt, ita terè loquendo: *An non dixi ego verum? Ecquid tibi videtur? quid ais mi domine?* dumque ita dicunt, continuo interim cubito suo alterum stimulant. Honestè quoque, pro ratione conditionis & ætatis suæ, vestitus quilibet in publicum

Vestis.

imitetur ne nos  
is qui  
præterea  
collo-  
as, vel  
ut ex  
i con-  
r. Hæc  
sunt,  
orum  
Ve-  
arius,  
usdam  
ceret,  
moris  
o esse  
cor-  
n tan-  
Qui  
latus  
ngula  
nt, ira  
rum?  
i do-  
tū nō  
lant.  
nditi-  
et in  
icum  
publicum prodeat: qui enim aliter facit  
alios præ se videtur contemnere. Quam  
ob causam graviter ferebant, seque  
despici arbitrabantur cives Patavini,  
si quando obambulare per civitatem  
suam conspicerentur nobilem Vene-  
tum, non toga honoratiore; sed tuni-  
ca tantum curtâ indutum, quasi sibi in  
pago aliquo versari videretur. Vestes  
præterea non solum ex panno bono  
confectæ sint, verum etiam cum firma  
quadam animi inductione adigat se ip-  
sum unusquisque, ut, quantum fieri  
potest, in cultu corporis morem civi-  
tum & popularium suorum ipse quoque  
imitetur, seque ad præsentium tempo-  
rum consuetudinem traduci patiatur,  
etiamsi vestes quibus hodie utimur,  
fortè minus aut commodæ, aut corpo-  
ri nostro habiles sint, quàm vel revera  
fuerunt antiquæ, vel tibi saltem viden-  
tur fuisse. Si item tota civitas tua co-  
mam tondeat, nolim te unum cæsariem  
tuum ostentare. Aut si cives omnes  
barbati sint, nolim te unum conspici  
imberbem. Hoc enim est singularem  
& aliis contrarium esse: cum tamen  
hominibus, in quotidiana morum con-  
suetudine, non nisi necessitate aliqua,  
de

de qua mox dicemus, urgente, debeamus adversari. Hoc enim etiam magis quàm quæcunque alia, cui assuevimus, vitiositas, hominibus nos reddit invisos. Proinde nihil est, quòd in his similibusque rebus, unus te publicis omnium moribus opponas, immo potius cum quadam mediocritate illi te accommodabis: ne scilicet, tu solus inter cives tuos ille sis, qui tunica ad talos usque dimissa utatur, cum reliqui omnes eandem habeant longè breviorē, & vix ultra zonam prominentē. Sicuti enim fit, ut, cum aliquis vultu est môstrolo, & facie rugis oblita, id est, tali, quæ ab usitata & naturali oris humani figura plurimū abhorreat, sicuti in quâ fit, ut ille omnium in se oculos cum quadâ admiratione convertat: ita etiâ plañsimile quippiâ accidit iis, qui singulari & inusitato alio modo & forma vestiuntur, scq; non ad aliorū iudicia, sed suum solummodo appetitum conformant. Horum igitur alios videas incedere coma eleganter promissa, barba autem vel magna ex parte resecta, vel etiam ad cutem abrata: alios reticulo comam astringere, aut pileos quosdam grandes more Helvetiorum capi

piti

piti i  
mira  
tiam  
tanq  
sibi i  
vivun  
antur  
pus a  
dem  
bus  
quæ  
que c  
ii alte  
nimir  
displ  
certè  
non i  
suis f  
quib  
quod  
ipfi  
tati  
ab e  
dilig  
qui u  
lūm  
nem  
ctis  
planē



pati imponere. Ita fit, ut quilibet admirandus ad illos respiciat, aliqui etiam quasi circulo facto circumstant, tanquam eos ibi contemplantur, qui sibi in pugna contra mores totius, ubi vivunt gentis, victores extitisse videntur. Vestes etiam habiles & ad corpus aptæ sint, & cum quodā decoro eadem accommodatæ. Qui enim vestibus utuntur pretiosis & splendidis, quæ tamen neque eleganter factæ, neque corpori suo convenire videntur, ii alterutrum ex duobus indicant: quod nimirum, aut quomodo placeant aut displiceant aliis, non sint solliciti: aut certè, quid vetustum & concinnum sit, non intelligant. Atque ita moribus hisce suis suspicionem quoque in animis eorum quibus familiariter utuntur, concitant, quod eos non magni faciant. Proinde ipsi quoque, ut plurimum toti illi societati parùm accepti sunt, multo minus ab eadem cum quadam benevolentia diliguntur. Præter hos nonnulli alii sunt, qui ulterius progrediuntur, neque solum sinistrè de se suspicandi occasionem aliis præbent, sed re ipsa & factis quoque tales se gerunt, ut nullo planè modo cum iis conversari quis possit.

possit semper enim toti reliquæ societati in mora sunt, eique incommodare, & molesti esse non desinunt: quando nunquam se expediunt, nunquam satis ex sententia prompti & parati sunt. Imo cum omnes jam, ut mentæ accumbant, præsto sunt, cibique jam appositum, & locæ sunt manus, tum ipsi, quasi aliquid scripturi, aut calamum cum stramentario, aut ad urinam reddendam maculam poscunt, aut se corpus nondum exercuisse conqueruntur, dicentes interim: *Satis adhuc superest temporis, potestis adhuc aliquantisper expectare: quid sibi vult hodierna diei confusa festinatio?* Atque ita reliquos omnes impediunt, tanquam ii, qui sui solummodo, luxque commoditatis & voluptatis rationem habeant. Insuper iidem illi in omnibus rebus aliis præferri potioresque volunt haberi, se in lectulos molliissimos collocare, cubicula optima occupare, primo eoque commodissimo loco accumbere, alios sua solius causa sollicitos esse, atque adeo ab omnibus coli & huncirum, quibus nihil unquam placet, nisi quod ipsi excogitarunt & fecerunt: ceteros naso suspendunt, sibi que imaginantur,

in

in ep  
ludis,  
tantum  
Quid  
tetric  
ipsis  
& qui  
dicatu  
objurg  
bus m  
faciun  
dam m  
unt, c  
iteran  
excita  
bunt c  
hodie  
nescio  
pugn  
ha om  
diosæ,  
Etiam  
model  
istos,  
prava  
hilomi  
versaci  
ble pra  
nullo m

in epulis, in exercitiis equestribus, in ludis, omnique animi relaxatione, tui tantum ab aliis rationem haberi debere. Quidam alii usque adeo sunt cerebrosi, tetrici & acerbi, ut nihil quod satis ipsis placeat, fieri à quoquam possit: & qui semper, quicquid tandem illis dicatur, respondent vultu torvorum neque oburgationum, convitiisque, quibus ministros suos adoriuntur, inquam faciunt finem: atque ita continua quadam molestia, totam societatem afficiunt, cum hæc & his similia lubando iterant: *Vab quàm tempestivè me hodie excitasti? Vide quaso quàm bellè mihi hunc calceum extersisti? Neque etiam hodie in templū me es comitatus. Bala, nescio quid in mora sit, quo minùs hiæ pugna in mala tibi hæreat.* Rationes hæc omnes inconvenientes sunt, & odiosæ, & sicuti mors ipsa fugienda. Etiam si enim quis verè & ex animo modestus esset & humilis, moreisque istos, non tam malitia, quàm incuria pravaque assuefactione usurparet, nihilominus tamen, quoniam in conversatione illa externa quadam superbie præ se ferret indicia, odia aliorum nullo modo posset effugere. Siquidem

UBAL-  
DINI  
Bandinelli  
Apotheg-  
ma.

superbia nihil aliud est, quam alios ni-  
hilo aestimare. Cum tamen, ut initi-  
dixi, unusquisque licet nullius sit, cū-  
tavis tamen pretii esse, censeretur velit.  
Fuit Romæ ante annos non ita mul-  
os vir præstantissimus, acutissimoque in-  
genio, & doctrina planè singulari, U-  
baldinus Bandenellus. Is dicere sole-  
bat, quotiescunq; ad palatium Pontifi-  
cis accederet, aut ex eodem domum  
rediret, in maxima illa, plenisque plateis  
sibi obvia, non solum nobilium auli-  
corum, antistitum, & magnatum, ve-  
rùm etiam hominum pauperum, medio-  
etiam, & planè tenuium multitudine,  
neminem sibi occurrere, cui vel pluri-  
vel minoris, quam ipse esset, sibi in ani-  
mo suo faciendus esse videretur. Et cer-  
tè, si quis virtutis in homine illo excel-  
lentiam planè singularem perpendere  
voluisset, pauci profecto fuissent inven-  
ti, qui ullā in partem cum ipso dignita-  
te potuissent comparari. Verùm enim  
vero in rebus ejusmodi, omnino se ho-  
mines non tali ulna metiri debent: sed  
potius ad stateram molitoriam, quam  
trutinā monetariam se ponderare. Cō-  
veniens enim est in aliis ad se admitten-  
dis & accipiendis, non tam quantū reve-  
ra

ra q  
adm  
con  
qua  
re in  
min  
tale  
qua  
Acti  
nes  
tiz,  
exist  
Qua  
suo t  
ratio  
præ  
tur:  
facta  
postu  
& qu  
ribus  
& ju  
in pr  
liqui  
Tace  
teret  
term  
præ  
fa,

ra quis valeat perpendere, quàm quem-  
admodum in monetis, quarum valor in  
consuetudine & usu quotidiano est,  
quanti vulgò quis fiat considerare. Qua-  
re in præsentia & conspectu eorum ho-  
minum, quibus placere cupimus, nihil  
tale faciendum est, quod potius dominii  
quàm sodalitatis indicium præ se ferat.  
Actiones præterea & gestus nostri om-  
nes tales esse debent, ut aliquâ reveren-  
tiæ, præclaræq; de iis apud quos sumus,  
exultationis significationem testentur.  
Qua de causa fit, ut res nonnullæ, quæ  
suo tempore factæ, culpari non possent,  
rationem tamen loci & personarum  
præsentium magnopere reprehendan-  
tur: qualia sunt, quorû jã antea quoq;  
facta est mentio, aculeatis & acerbis ex-  
postulationibus domesticos objurgare,  
& quidem multo magis eosdem verbe-  
ribus castigare. Hoc enim est imperium  
& jurisdictionem suam exercere, quod  
in præsentia eorum, quos honorificè a-  
liquis observat, fieri nequaquam solet.  
Taceo jam, quòd ille ipse tonum cui in-  
terest, cœtum offendit, eorumque  
sermones & colloquia corrumpit:  
præsertim si tale quid faciat in men-  
sa, loco nimirum non offensionis,

*Taceo jam  
et exco-  
descantus.*

sed hilaritatis. Dico igitur, minimè de-  
 cere, ut in mensa quis, quicquid tandè  
 excidas, irascatur: vel si omnino se-  
 ceri iracundia non possit, accuratè ta-  
 men eam dissimulandam, ne quod mo-  
 lestiz, qua afficeris, indicium appareat,  
 idq; ob eas jam antea enumeratas.  
 Et hoc maximè tui cavendum tibi est,  
 cum ceteros fortè ad cenam addux-  
 eris. Siquidem à te letitiz causa sunt  
 invitati, & jam eos contristas. Sicut  
 enim acia, ab aliis manducata, tuis eti-  
 am dentibus, si videas, stuporem indu-  
 centia alienarum molestiarum aspe-  
 ctu, nos ipsi quoque perturbamur. Re-  
 fractarii sunt ii, qui in re omnia aliorum  
 desideria, id quod vox ipsa indicat, vo-  
 lunt contraria. Refractorius enim cum  
 repugnante & reluctantè planè est idè.  
 Quam autem utilis sit huiusmodi con-  
 tumacia ad animos hominum concili-  
 andos, eorumque benevolentiam com-  
 parandam tu ipse facillè judicaveris:  
 quandoquidè illa in opponendo se al-  
 terius oblectamenti cōsistit. Id quod  
 non amici inter se, sed inimici facere  
 consueverunt. Proinde qui amoris alio-  
 rum studiosi sunt, magna quadam con-  
 sentione seipso ad vitandum hoc vitium  
 adigunt.

*Refracta-  
 ri.*

idigunt. Id enim neque voluptatem  
 aut benevolentiam, sed odium potius  
 & fastidium parit. Imo convenit ex  
 alterinis desiderio, nisi damnum aliquod  
 aut pudor obster, suam oblectationem  
 comparare, & id quidē semper facere,  
 & sermonem quoq; suum ad aliorum  
 potius quam proprium affectum accō-  
 modare. Neq; decet, ut aut rustici erga  
 alios simus, aut planē peregrini: sed po-  
 tius jucundi & quasi domestici: nihil  
 enim aliās inter oleam & oleastium,  
 reliquasque ejus generis plantas discrimi-  
 nis esset, nisi quādam sativę & dōesti-  
 cę quādam silvestres censerentur. Sua-  
 vem autem & jucundū cum esse scito,  
 mores erga alios ejus in quotidiano  
 cōvictu tales sunt, qualibus inter se, qui  
 amici sunt, moribus uti cōsueverūt. Hic  
 enim peregrinus qui est, in ubiq; locorū  
 advena seu extraneus esse videtur. Sicuti  
 ex adverso indigenę, ubicunque sint  
 uniuscujusque noti & amici esse exi-  
 stimantur. Quapropter conveniens est,  
 quemque se assuescere, ut alios suavi  
 quodammodo salutare, cum eis collo-  
 qui, ipsis respondere, & se unicui-  
 que tanquam popularem & familia-  
 riter notum possit ostendere. In  
 quo

quo faciendo quàm plurimi hallucinantur, qui nullum unquam placidè intuentur: qui libenter omnia, quæ ab aliis asseverantur, negant: & quicquid ab aliis, vel benevolentia: gratia ipsi præstetur, id rusticè adversantur, more hominum extraneorum & barbarorum, qui ferre non possunt, ut ab aliis vel saluentur, vel deducantur: qui nunquam salibus aut sermonibus amicis se exhilarant: & omnia etiam officiosè ab aliis prolata respuunt. *Fabius mihi mandavit, ut suis tibi verbis salutem dicerem. Quid, malum, mihi cum illius salutatione? Item, Publius nuper me interrogavit, quomodo vales. Vexat ergo & manu in carpum immissa, pulsus attente mihi explore.* Huiusmodi homines, & quidè merito suo, partim ab aliis diliguntur. Inconcinnum quoque est, esse melancholicum & cogitabundum, eoq; ex loco, ubi quis est, quasi abreptum, & extra seipsum constitutum. Et quamvis hoc ferri fortè possit in iis, qui multos jam annos in consideratione & contemplatione artium liberalium tori fuerint: in reliquis tamen sine omni dubio probari hoc non debet. Immo illi ipsi prudenter facerent, si eo tēpore, quo meditationibus suis indulgere cogitant, ab aliorum consuetudine penitus ab-  
*Tene.* stinerēt. Tenero quoq; & delicato animo  
*rit. u.* esse plurimum dedecet, maximè viū, cum  
 ejusmodi.



eiusmodi enim hominibus tali modo conver-  
sari, non societas quedam equabilis, sed servi-  
tus videtur esse. Invenias profecto nonnullos,  
qui ita tenelli & fragiles sunt, ut vivere & cō-  
versari cum illis, nihil aliud sit, quā vitris etiā  
subtilissimis esse circumdatum, usque adeo le-  
vissimos quoq; ictus pertimescunt, ut, vitro-  
rū instar, molli semper brachio illos tractare &  
observare oporteat. Si enim nō satis promptē  
solicite, illos salutes, invisas, reverearis, & ad  
interrogata illorum respondeas, ita, aut etiam  
multo magis, se excruciant, quā alius faceret,  
injuriam longē gravissimam affectus. Idem usq;  
adeo titulis delectantur suis, ut, nisi ad unguem  
quis eos, ita uti volunt, compellet, acerbissimē  
ea de re conquerātur, & ē vestigio inimicitias  
animo concipiant immortales. *Vocasti me ami-  
cū, non domitum. Quare non dicis mihi vestra  
excellētia? ego profecto, ut scias, Dominus Jo-  
annes vocor. Neque etiam eo quo decuit loco in  
mensa acubui. Heri quoque, non dignatus es do-  
mi me invisere sicuti ego te salutavi nudius ter-  
tius. Nequaquā hoc pacto mecum, & cum mei  
similibus oportet conversari. Hi certē eousq;  
alios adigunt, ut ne unus quidem sit, qui suo  
illos aspectu dignos existimet. Nimis enim  
inimmo planē supra modum seipsum amant, & in  
eo occupati dum sunt, parum admodum ad  
ad alios amandum temporis ipsis relinqui-*

tur. Expetunt autem, quod in principio quoque dictum est, homines in moribus eorum, quibuscum familiariter est vivendum, omnem eam, quæ esse tali in conversatione potest, suavitatem & voluptatem. Cū hominitus autem usque adeo fastidiosus, & quæsum amicitia ita facile, instar lini tenuissimi, rumpitur, commorari non est familiariter cum illis vivere, sed eorum esse mancipiū. Ideoq; non solum nemo est, qui hac illorum consuetudine delectetur, verum etiam maiorem in modum omnes eam averfantur. Hæc igitur morum teneritis, & mollicies mulierculis relinquatur. In sermone quoq; familiari multis & variis peccatur modis, in primis autē in ipsa sermonis materia, quæ nec frivola esse debet, nec vilis, auditores enim talibus non attendunt, & propterea quoq; nihil inde voluptatis percipiunt, imo recitorem ipsum, cum suis tabellis habent cōtempnū. Neq; tamē nimis aut subtile aut exquisitū colloquiorum argumentum est diligendum. Pleriq; enim cum molestia talibus auscultant. Diligenter quoque est cavendum, ut colloqui materies talis sit, quæ nemini ex præsentibus, aut

aut ruborem incutiat, aut in alienius  
vergat ignominiam. De rebus quoque  
spurcis & obscenis non est loquendū,  
quantumvis id iucundum & delectabi-  
le esse videatur. Honestos enim ho-  
mines non nisi rebus honestis placere  
aliis decet. Nihil etiam ullo modo con-  
tra Deum & sanctos, siue serio, siue  
joco id fiat, est dicendum, quantumvis  
parvi momenti, & cum oblectatione  
conjectam aliis hoc esse existimetur:  
qui ipsa in re sæpe numero peccavit  
notile illud Joānis Boccatii sodalitium  
in suis fabulis, ita ut illæ in aeres quoq;  
omnium intelligentium reprehensioēs,  
& quidem suo merito, inciderint. Scito  
igitur quod per ludibriū de Deo loqui,  
non solum sit defectus nebulonis sce-  
lerati & impii, verum etiam vitium ho-  
minis pessimè instituti & morati, im-  
mo tale quid audire acerbissimum est;  
multosq; invenias, qui iis ex locis, ubi  
de Deo, contra quam decet, sermo est,  
cupide discedant. Neque solum de  
Deo loquendum est sanctè: sed in om-  
ni quoque colloquio, quantum fieri  
potest, cavendum est, ne verba vitæ  
factorumque parum laudabilium sint  
testimonia. Siquidem homines etiam  
propria

propria sua vitia in aliis oderunt. Eodem planè modo inconueniens est, loqui de rebus, præfenti temporì, & personis audientibus, contrariis: etiam si et tales sint, ut per se & suo loco dictæ, & bonæ & sanctæ essent futuræ. Cessent igitur conciones de rebus sacris in concessu juvenum, qui hilaritatis & jociationis gratia convenerunt. Diebus quoque publicæ lætitiæ destinatis, & in convivio, non recitentur historiæ melancholicæ: ibidemque vulnerum, morborum, mortis, suppliciorum, pestilentia, aliarumque rerum funestarum & tristium nulla sit mentio, nulla recordatio, aut si forè quis in hujusmodi rerum commemorationem inciderit: is modo, quodam dulci & commodo ab eo proposito abdicendus, & sensim in mentionem rerum magis lætarum & ei loco convenientium est traducendus. Etiam si forè multo sæpius lacrymis mortales, quàm risu indigeant. Quam ipsam ob causam fabulas illas luctuosas, quas Tragoedias appellant, initio inventas esse volunt, ut more illis temporibus usitato, in theatris repræsentatæ lachrymas iis, quibus id opus esset, elicerent, atque ita illi ex infirmitate sua subinde deplorata.

deplorata convalescerent. Sed ut hoc sit, non decet, eorum, quibuscum confabulamur, animos contristare, eo maxime in loco, ubi non luctus, sed lætitiæ voluptatisque gratia commorantur. Et tiam si fortè aliquis cupiditate lacrymæ diægotus ibidem reperiatur, cuius equidem desiderio facilè quis medicaretur, vel sinapis acrimonia, vel etiam in locum fumosum cupide collocando. Quamobrem nullo modo excusari potuit Philostratus ille apud Bocatium, de orationis suæ argumento rerum funestatum, & mentione mortis plenissimo, cum ea in societate locueretur, quæ tantum cupida lætitiæ, nihil præter eandem desiderabat. Rerum igitur tristem & melancholicarum narrationem eo modo instituere, ita inconueniens est, ut multo sit satius planè tacere. Errant quæque illi modo non dissimili, quibus nihil unquam aliud in ore est, quam sui infantes, uxor, nutrix. Vab quantum heri vespere risum meus mihi filiulus excitavi! Audite quæso, nunquam vidistis puerum tam amabilem, quam meus est Scirtus. Item talis & talis est mea uxor: hæc & hæc mecum hodie est locuta. Incredibile est,

est, quàm illa sit mulier sapiens & intelligens. Nemo usque adeo est otiosus, qui ad talia respondere, aut huiusmodi ineptiis possit vacare, nemo quoque est, qui hæc audiendo molestia non afficiatur. Male quoque faciunt ij, qui subinde sua aliis somnia cupidè cōmemorāt, tanto quidem cum affectu & admiratione, ut ferè sine animi deliquio illis auscultare non possis. Præsertim cum recitatores illi tales plerumque sint, ut quis eorum etiam facta singulæ, quæ à maxime vigilâ ibus præstita sunt, audiendo, cleum & operâ perdidisse sit existimandus. Quapropter materia dicendi usque adeo vili, ut plerumque sunt somnia, aliis molesti esse non debemus. Pleraque enim quæ vulgò hominibus offeruntur somnia, inepta sunt & nugatoria. Et etiam si sæpe numero rélatum mihi sit, præcos illos viros sapientes, plurima in suis libris somnia, singulæ cum prudentia & suavitate præscripta, nobis reliquisse: non tamen propterea minus eruditos; aut etiam homines plebeios decet tale quid in suis quoque sermonibus usurpare. Et ecce inter omnia quæ in vita audiui somnia (quamvis paucissimis aures me-

as præbere soleam) nullum mihi unquam dignius visum est, quod vel audiretur, vel cujus nomine verba fierent: quam unum hoc, quod bene illi M. Flaminio Tomarotio nobili Romano per quietem est oblatum, qui ipse tamen nequaquam illiteratus aut stupidus fuit, sed homo doctrinæ singularis, & scuti ingenij. Is igitur dormiens videbatur sibi sedere in officina opulentissimi cuiusdam pharmacopolæ vicini sui: ibi cum paulò post nescio qua de causa in populo excitatus esset tunc ulcus fiebat: ut omnia direptioni in pharmacopolio illo exponerentur, cum hic ecligmata, illic hypotrimmata, alius hoc, alius illud acciperet & subito quam avidissimè deglutiret: ita quidem ut brevissimo tempore interjecto, ibidem neque ampulla, neque urceus, neque pyxis, neque vasculum relinqueretur ullum, quod non esset vacuum & exsiccatum. Ur tum solummodo vitrum, & id quidem satis exiguum ibi erat; ad summum usque repletum limpidissimo quodam liquore, quem plerique omnes negligebant, gustare volebat nemo. His ita factis, continuo videbat eodem ingredi se nem statura corporis angusta, quique ipso.

*Samnium  
Tomarotio.*

ipso aspectu cuius admirationem, venerationemque sui injiceret. Is cum subtristis thecas & capsulas pharmacopœi intruens, animadverteret alias evacuat, alias everfas, earumque bonam partem fractam esse, forte etiam vitru, cujus antea facta est mentio, conspicatus, subito id ori admotum, ita avidè exhaust, ut in eo ne guttula quidem relinqueretur. Quo facto, eodem quo reliq. i modo discedebat. Eo igitur nomine, cum vehementi quadam admiratione affici videretur Flaminius, conversus ad pharmacopolam rogat, quoniam is senex esset. & qua de causa aquam illam, ab omnibus aliis repudiatam, tanta cum voluptate ebibisset: cui respondere videbatur pharmacopola, his verbis: ô fili, senex ille, quem vidisti, ipse Deus est, aqua autem ab omnibus aliis, ut vidisti, spreta, & ab hoc uno exhausta, fuit discretio, quam homines, si, uti fortè re ipsa expertus es, nullo modo, ne supremis quidem labris volunt contingere. Hujus ergo generis somnia credo non incommode recitari, & cum voluptate & fructu audiri posse. Magis enim cogitationi animi vigilantis, quam visionibus dormientis,



dormientis, virtutisque, ut ita dicam, sensitivæ sunt similia. Reliqua vero inepta quæ sunt, & nullius sententiæ somniz, qualia pleraque, quæ a nobis nostrisque similibus videntur, esse consueverunt, (viri enim boni & eruditi etiam cum dormiunt, meliores sapientioresque sunt improbis & indoctis) oblivioni tradenda, & una cum somno missa sunt facienda.

Et etiam si res nulla reperiri posse videatur, quæ somniis vanior sit: tamen revera una quæpiam plus etiam levitatis habens, reliqua est, nimirum mendacium. Nam ejus, quod quis in somno vidit, quædam veluti umbra, & sensus antea fuit: mendacii verò neque umbra, neque imago unquam extitit ulla. Quocirca aures & animi eorum qui auscultant, multo minus mendacio quam somniis recensendis sunt onerandi. Quamvis enim mendacia pro veris nonnunquam accipiantur, tamen temporis successu, eorum autoribus non solum fides non habetur, verum audire quoque illos æquo animo nemo potest, utpote quorum verbis nihil substantiæ, immo nec plus nec minus insit, quam

*Mendacium*

fi

si omnino non loquerentur, sed halitum  
 tantum inanem efflarent. Scito etiam  
 multos inveniri, qui mentiantur non  
 malo animo, nec propriæ utilitatis gra-  
 tia, neque etiam ut aliis vel damno sint,  
 vel pudori: sed tantum quia per se illis  
 placent mendacia. Sicuti reperiās, qui  
 non fitis causa, sed gulosa quadam por-  
 tandi consuetudine, subinde bibant. Al-  
 lii vana gloria impulsī, de seipsis men-  
 tiuntur, & cum quadam jactantia mag-  
 nificē se efferunt, deque rerum magna-  
 rum & mirabilium scientia, quasi soli  
 sapiant, gloriantur. Quin etiam qui,  
 quumvis taceat, reipsa tamen & opere  
 mendacii reus agi potest. Id quod vi-  
 dere est in nonnullis, qui cum medi-  
 ocri aut etiam vili conditione & loco  
 nati sint: tamen tantum in sua cum aliis  
 conversatione solennitatis insurpant, ita  
 arroganter incedunt, ita præ aliis mag-  
 nificē & quasi pro concione, aut tribu-  
 nali verba faciant, cum ostentatione lo-  
 quuntur: ut sine molestia acerbissima  
 spectari non possint. Invenias quoque  
 non paucos, qui etiam si divitiis & pos-  
 sessionibus aliis potiores non sint: ta-  
 men torquibus aureis collum circum-  
 quaque ita onerant: ita digitos annu-  
 lia

lis, pileos & vestes bullis & gemmis  
 omni ex parte exornant: ut ne magnati  
 quidem generosissimo ejusmodi splen-  
 dor convenire videatur. Hæc ipsa con-  
 suetudo, fastus & inanis gloria, quæ ex  
 superbia vanitatis filia oritur plena est:  
 ideoque tanquam intolerabilis. & inde-  
 pers accuratè est fugienda. Sciendum  
 quæque est, quòd in multis, & iis maxi-  
 mè, quæ benè constitutæ sūt, Rebus-  
 pub. legibus cautum sit, ne liceat opu-  
 lentis nimio vestium splendore paupe-  
 rioribus se præponere. Injuria enim se  
 affici pauperes existimant, si alii, licet  
 specie tantum majores, quàm ipsi sūt,  
 haberi velle videantur. Sedulo igitur  
 cavendum est unicuique, ne in hujus-  
 modi ineptias temere prolabatur. Ne-  
 mo etiam de sua vel nobilitate, vel ho-  
 noribus, vel divitiis, multo minùs de  
 sapientia gloriari debet, aut industriam,  
 & res gestas vel proprias, vel etiam ma-  
 jorum suorum magnificè extollere, ut  
 ad alterum quòdque verbum progeni-  
 em suam, quòd multi tamen facere so-  
 lent, commemorare. Videtur enim is  
 qui hoc facit, eo ipso indicare, quòd  
 se hominibus præsentibus cupiat op-  
 ponere, præsertim si illi non minus no-  
 biles,

biles, honesti & strenui, quàm ipse est, sint, aut saltem sibi esse videantur. Vel si illi loco sint inferiores, quòd eos quasi vi subigere, iisque suam utilitatem, & misérias studeat exprobrare: id quod sine ullo discrimine unicuique displicet. Neque igitur quisquam se extenuare, neque supra modum debet extollere, sed potius aliquid suæ dignitati & meritis subtrahere, quàm, etiam in re minima, plusculum sibi verbis arrogare. Nam bonum quoque si nimium sit, displicere consuevit. Animadvertendum tamen est, eos, qui sine modo verbis seipsum extenuant, & honores, sine controversia sibi debitos, repudiant, eo ipso majoris superbiæ inditiu de se præbere, quàm alteros illos qui etiam minus sibi debita hæc in parte usurpant. Proinde dicere forte aliquis posset, Iottum illum, artis pictoriæ in urbe Florentina instauratorem, tantis, quibus cohonestatur, commendationibus vix dignum esse, quòd magistrum se appellari vetuerit: cum non solum magister, verùm etiam sine dubio, pro ratione temporum illorum, magister fuerit planè singularis. Verum si vituperationem, siue laudem eo modo

*Extenuatio  
a suis ipsis.*

mod  
hoc  
quæ  
ipso  
aut  
aut  
lios  
aliq  
alios  
Nem  
conf  
nisi i  
caris  
bund  
prop  
nis n  
temp  
enim  
hoc  
brio  
tum  
tacer  
quid  
dele  
quoq  
miste  
Quoc  
pro v  
abstin

modo meritis sit sortus: tamen interim hoc certissimum est, quod is, qui ea, quæ omnes alii expetunt, averfatur, eo ipso significet, se alios aut vituperare, aut certe non floccifacere. Gloriam autem & honorem, quæ tanto apud alios in pretio sunt, nihili facere, nihil aliud est, quam seipsum suprà omnes alios honore & gloriatione extollere. Nemo enim qui sanus est, res omnium consensu caras & pretiosas contemnit: nisi ij solummodo, qui se optimarum, carissimarumque rerum divitiis & abundantia affluere arbitrantur. Quapropter neque cum jactatione de bonis nostris gloriari, neque etiam contemptim de iis loqui debemus. Illud enim est aliis suos defectus exprobrare: hoc verò eorum virtutes habere ludibrio. Debet autem unusquisque, quantum quidem fieri potest, de seipso tacere: aut si tempus ipsum, de nobis quid dicendi necessitatem imponat, delectabilis admodum, de qua supra quoque dictum, consuetudo est, submisle & sine superbia veritatem dicere. Quocirca ij, qui aliis placere student, pro viribus suis, quàm accuratissimè abstinere debent ab hoc vitio, quod multis

multis in usu est, qui de rebus propositis ita timidè suam opinionem proferunt, ut sine gravi molestia audiri non possint: maximè, si illi aliàs homines sint eruditi & intelligentes. *Domine, vestra magnificentia ignosceat mihi, si non ita appositè ad causam presentem potuero dicere. Ego loquor hac de re, more hominis, sicuti verus sum, indocti & omnium rerum ignari: item, pro ingenio meo habeti, dicam pingui Minerva: neque sum nescius, quòd ludibrio vestra excellentia sim futurus: verumtamen obedientia gratia libenter meam voluntatem illi imperiis accommodabo.* Et hæc ipsa dum loquuntur, eas presenti negotio moras injiciunt, ut interea, quæstio etiam subtilissima, verbis multo paucioribus, & tempore quoque breviori potuerit definiri: nunquam enim cunctatores illi ad caput rei deveniunt. Odiosi quoque & molesti admodum homines sunt, suæque in conversatione cum aliis, gestu & moribus mentiuntur, qui infirmi omnino & viles videri volunt: & cum omnium confessione primus, aut certè honoratior illis locus debeat: semper tamen infirmum occupant, & labor planè incomparabilis

com  
Sabi  
refra  
nesta  
ju(m  
est, l  
tum  
volu  
trans  
busq  
pugn  
quen  
re, or  
narq  
stand  
rium.  
Et  
namu  
no, ut  
(eo c  
notas  
quide  
inqu  
cio, p  
amen  
corci  
to: cor  
mas,  
nobis

comparabilis est, ulterius eos urgere. Sabinde enim, instar equi pavidī aut refractarii, regrediuntur. Proinde honestas alicui societati multum cum huiusmodi hominibus & molesti negotii est, si quando ad januam aliquam ventum sit: illi enim nullo placē modo volunt praece- dere, quin etiam jam in transversum, jam retro abeunt, manibusque simul & brachiis sic pro se propugnant, sic se defendunt, ut ad tertium quemque gradum praelium cum iis ini- re, omnemque delectationem & nonnunquam etiam negotium quod tra- ctandum est, interrumpere sit necessa- rium.

Et quoniam ceremoniarum, quas nomi- namus vocabulo, sicuti audis, peregrino, utpote qui proprium non habeamus (eo enim maiores nostri indicant, ignotas sibi illas fuisse, cum ne nomen quidem iis potuerint imponere) cum inquam ceremoniarum, meo quidem judi- cio, propter vanitatem suam, non longe à mendaciis & somniis absint: non in- concinne utraque in hoc nostro tracta- tu conjungere & componere poterimus, postquam hic de iis dicendi nobis uterque occasio. Narrauit mihi aliquoties

*Ceremonia*

aliquoties vir quidam bonus, solennitates illas, quas sacerdotes ad aram, in divinis officiis erga Deum & res sacras usurpant, propriè ceremonias appellari. Quocirca, postquam homines primo cœpere sibi mutuo modis quibusdam artificiosis, majorem quàm decebat reverentiam exhibere: se patronos & dominos inter se appellare: & in signum venerationis se inclinare, incurvare, demittere: item caput aperire: titulis quibusdam exquisitis alter alterum compellere: osculari manus, tanquam illas sacerdotum more sacris initiis essent fuit fortè aliquis, qui cùm nova hæc & stulta consuetudo nomen haberet nullum, eam per contemptum, ut credo, ceremoniam appellavit: sicuti compositiones & concœnationes alicubi per ludibrium triumphos dixere. Hæc autem consuetudo sine dubio à nobis originem non habet, sed extranea est & barbara, & ante paucos annos, nescio unde, in Italiam traducta: quæ misera jam re ipsa, & factis prostrata & imminuta, in verbis tantum inanibus, & superfluis titulis incrementum & honorem suum habet collocatum. Sunt igitur ceremoniæ si eorum, qui eas usurpant,

pan  
sign  
eos c  
simul  
ximè  
com  
Dico  
nem  
mo n  
lis &  
modo  
quam  
mus,  
rudin  
hunc  
celler  
Et  
profi  
confu  
modi  
Essen  
dixi  
prodi  
verba  
vigor  
runt  
ipsi in  
ferri,  
mum



pant, mentem intueamur, vana quaedam significatio honoris, & reverentiae erga eos quibus contingunt, quae sita est in simulatione & verbis, versaturque maximè circa titulos & formulas certas compellendi, assentatorie excogitatas. Dico autem, vanam hanc significationem esse, quia eos quoque, quos ex animo non reveremur, ludio quodam oculis & auribus eorum gratificandi, hoc modo honoramus. Imo sunt nonnunquam, quos nec visos, nec auditos volumus, quos tamen, ne ab aliorum consuetudine recedere videamur, vocamus, hunc quidem illustrissimum, illum excellentissimum virum: eodemque affectu nos deditissimos aliorum servos profiteamur, quibus tamen, si animum consulamus, malleamus omnibus potius modis incommodare, quàm inservire. Essent igitur caeremoniae non solum, ut dixi mendacia, verùm etiam à flagitiis & prodicione nihil differrent. Sed quia verba jam dicta, & huiusmodi tituli, vigorem suum jam pridem perdiderunt; & propter usum eorum, quem ipsi introduximus, continuum, instar ferri, cuius acies hebetata est, ut plurimum degenerarunt: non usque adeo

D

accuratè

accuratè & subtiliter in eorum significationem est intendendum, sicuti vim aliorum verborum considerare solemus: neque etiam tanta cum efficacia & vigore sunt accipienda. Quodq; hoc verum sit, ex eo manifestum est, quod unicuique nostrum usu venit quotidie. Nam si fortè in quempiam antea nobis non visum incidamus, cum quo casu ita ferente colloquendum nobis sit, non adhibita consideratione, quali aut quanto honore revera dignus sit, plerunque ne nimis parum dixisse videamur, plusculum illi tribuimus, cumque tantum, quia bene vestitus est, nonnunquam nobilem aut Dominum vocamus, etiamsi aut sutor aut tonsor esse postea deprehendatur. Et sicuti olim certos quosdam & peculiare titulos, Pape aut Imperatoris privilegio concessos, nonnulli habere solebant, qui ipsi tituli, sine offensione & injuria privilegiarii, silentio præteriri non poterant, neque etiam alteri, cui tale privilegium concessum non erat, sine ludibrio attribui: ita hodie quoque paullo liberalius & tituli illi, & aliæ honoris significationes titulis non dissimiles, sunt usurpanda. Consuetudo e

nim, domina nimis potens, hac in parte valde liberalia nostræ ætatis hominibus privilegia concessit. Næc igitur consuetudo, quæ extrinsecus ita bella & speciosa videtur, revera intrinsecus tota vana est, & in ostentatione & forma sine rebus, verbisque sine significatione ulla consistit. Neque tamen interim vel mihi, vel tibi licentia concessa est huiusmodi morem abrogandi. Quin etiam, quando hoc non tam nostrum, quàm temporis ipsius, in quo vivimus, peccatum est, ad eius observationem, non tamen sine aliquo discrimine, obligamur. Quamobrem considerandum est, quæ ceremoniæ vel utilitatis, vel vanitatis, vel etiam officii causa usurpentur. Omne autem mendacium quod propriæ utilitatis causa dicitur, & fraudis & sceleris plenum, & proinde etiam inhonestum est, nunquam enim quisquam honestè est mentitus. Et in hoc delinquent adulescentes, qui amicorum specie induunt, nostrisque cupiditatibus, in quibuscûq; etiam rebus obsequuntur, non ut benevolentiam sibi nostram concilient, sed potius ut beneficia à nobis consequantur: non ut nobis placeant, sed potius ut decipiant. Et quamvis

hoc vitium fortè aliquibus usu jucundum sit: nihilominus tamen, quia per se detestandum & noxium est, homines elegantes nequaquam decet. Neque enim licitum est specie oblectationis alteri nocere: & si, quemadmodum dictum à nobis est, ceremoniæ nihil aliud sunt quàm mendacia & adulationes, sit, ut quotiescunque lucri gratia eas adhibeamus, non bonorum, sed perfidorum, flagitiosorumque hominum officio fungamur. Quocirca talem ob causam nullæ ceremoniæ sunt usurpandæ. Reliquum est ut de iis quoque dicamus, quæ vel ex debito fiunt, vel ex vanitate. Priores igitur illas, nimirum quæ ex debito fiunt, nequaquam convenit, quo minus fiant, negligere. Id enim qui facit, non solum displicet, verùm etiam injurius est aliis. Et sæpenumero accidit, ut ad arma ventum sit, hanc unam ob causam, quòd alter ab altero in via non eo quo debuerat modo, honore esset affectus. Maxima enim ut dixi, vis est consuetudinis, eaque hujusmodi in rebus planè pro lege vult haberi. Quamobrem, qui unum aliquem non infimæ conditionis hominem compellat numero multitudinis, is nihil de suo civilitatis

Off-  
cium.

liea  
un  
bitu  
inju  
hon  
lent  
res  
con  
pud  
q; l  
dua  
con  
in p  
amu  
obe  
de  
aliu  
con  
dili  
stib  
loci  
con  
con  
nos  
Et  
rum  
regi  
rag  
gula

lieatis illi tribuit : imo si singulari ad eundem numero uteretur, aliquid illi debitum adimeret, eumque ignominia & injuria afficeret, tali cum vocabulo, quo homines nihili & rustici nominari solent appellando. Et etiamsi aliz gentes & ætates hominum, his in rebus alias consuetudines habuerint, tamen hæc apud nos hoc tempore in usu sunt : neq; locus jam est disputandi, utra harum duarum consuetudinum sit melior. Sed conveniens est, ut non tam bonæ quàm in præsentia usitatæ consuetudini pareamus. Sicuti etiam legibus non optimis obedientiam præstamus, eam solummodo ob causam, quod vel Respublica, vel alius, cujus ea potestas est, eas nondum correxerit, aut mutarit. Quod si ita est, diligenter colligere oportet, quibus gestibus & verbis usitatum hodie sit, iis in locis, ubi commoramur, cujuscumque conditionis homines excipere, salutare, compellare, ut ea ipsi quoque in nostro cum iis convictu observemus. Et quamvis forte consuetudine suorum temporum summus ille classis regiz præfectus, Petrum Regem Aragoniz in colloquio numero singulari compellet : tamen nos no-

nostris regibus suam vel Majestatem,  
vel Serenitatem tam in sermone, quam  
per literas tribuimus. Sicuti enim ille  
consuetudinem suorum temporum ob-  
servavit, ita nos quoque nostræ ætatis  
moribus immorgeri esse non debemus.  
Et quidem has ego debitas ceremonias  
appello, neque enim à nostra volunta-  
te aut libero arbitrio originem suam  
habent, sed à lege, hoc est communi  
consuetudine nobis imponuntur. In iis  
autem rebus, quæ nullo cum scelere,  
sed potius cum specie quadam urbani-  
tatis sunt conjunctæ, oportet & decet  
communi consuetudini obedire, eique  
nec disputationem, nec litem movere.  
Et etiamsi in signum reverentiæ aliquid  
osculari, propriè rebus sacris conveni-  
at: nihilominus tamen si in tua regione  
usitatum sit, ut in digressu dicant: *Ego*  
*in signum observantia qua te colo, ma-*  
*nus osculor:* aut, *ego totus sum tui:*  
*aut, ego omnia mea obsequia sine excep-*  
*tione tibi deferro, licet iis arbitrari ve-*  
*taris, atque etiam abutari tuo:* si in-  
quam, his & similibus formulis, uti mo-  
ris sit, tu quoque non minus quam alij  
iis uteris. Imo in valedicendo, & scri-  
bendo, alios salutare, & à te dimittere  
debebis,

debebis, non ut ratio, sed ut consuetudo postulat, neque ut quondam fieri solitum est, aut etiam fieri oportuit: sed quomodo in præsentia sit. Nec est quod dicas, unde aut qua de causa hic est Dominus: aut, nunquid hic fortè parochus meus est, ut osculari ei debeam manus? Is enim qui assuetus est, ut ab aliis vocetur Dominus, & qui ipse alios vocat Dominos contemni se & ludibrio haberi sentit, si cum proprio tantum nomine, aut alias minùs honorifice compelles. Et sicuti suprà dictum est, hæc ipsa domini & servitij, aliæque his similia vocabula, amaritiam suam magna ex parte jampridem amiserunt, & quia quotidie in omniū ore versantur, instar herbarū aquæ injectarum, ita macerata sunt & mollita, ut non tantopere averfari ea debeamus: quæadmodum faciunt rustici quidā insulsi, qui epistolas Cæsarib. & regibus mittendas, hoc modo censent inchoandas: *Si tu & liberi tui valent, bene est, ego quidē valeo.* Iuxq; hujus opiniōis rationem afferūt, quod olim Latini in suis ad Rempub. Rom. literis eodem exordio usi sint. Quibus si quis attendere, atq; eo modo regredi velit, is pederentim seculum

seculum illud priscum, quo homines  
 frugibus destituti, glandibus vescebantur,  
 esset introducturus. In his tamen  
 ipsis, quas debitas nominamus, ceremoniis,  
 certæ quædam regulæ sunt observandæ,  
 ne quis homo vel vanus, vel superbus  
 esse videatur. Et primò quidem regionis,  
 in qua quis vivit, ratio est habenda:  
 non enim omnis consuetudo cuilibet  
 regioni bona & conveniens est. Fortasse  
 id quod hac in parte Neapolitanis,  
 quorum civitas viris insigni nobilitate,  
 & dominis singulari auctoritate conspicuis  
 abundat, in usu est, id ipsum Lucensibus  
 & Florentinis, qui magna ex parte  
 mercatores sunt nobilitate minus illustres  
 sunt, & apud quos nec Dux, nec Princeps,  
 nec Dynastes est ullus, nequaquam  
 conveniret. Ita quidem ut mores  
 Neapolitanorum magnifici & pomposi  
 Florentiam translati, instar vestium  
 Gigantis pygmaeo indutarum, superflui  
 & nimii sint futuri. Sicuti etiam  
 Florentinorum mores, cum nobilitatis  
 Neapolitanæ moribus comparati, sua  
 fortè natura miseri & nimis exiles  
 essent futuri. Et etiam si magnates  
 Veneti, ratione publicorum officiorum,  
 penè supra modum multis

tuis  
 tam  
 Afu  
 obse  
 tur.  
 vici  
 non  
 um  
 nec  
 ber  
 mi  
 stic  
 tio  
 illi  
 is.  
 qu  
 ni  
 au  
 en  
 re  
 qu  
 sc  
 ha  
 no  
 qu  
 ea  
 ali  
 tit  
 ze



tuis se honoribus prosequantur: non tamen idcirco civibus Rhodiginis aut Asulanis conveniet, ut iisdem in mutua observantia solennitatibus frustra utantur. Quamvis si rectè memini, tota illa vicinia, in huiusmodi nugas & ineptias nonnihil prolapsa sit, vel propter otium quo fruitur, vel quod ab urbe Veneta, domina sua, idipsum acceperit. Libenter enim unusquisque vestigiis domini sui, etiam causa non cognita, insistit. Præterea habenda est quoque ratio temporis, ætatis & conditionis, cum illius apud quem utimur his ceremoniis, tum etiam conditionis nostræ. Et quidem apud homines, qui occupationibus destinantur, planè eas abrumpere, aut certè quantum fieri potest, imminuere, & significatione potius eas indicare, quàm re ipsa exprimere oportebit. Id quod in aula Romana optimè præstare sciunt. Verùm in aliis quibusdam locis, hæ ipsæ ceremoniæ seriis negotiis magno impedimento sunt, præterquam quòd tædio quoque molestissimo non carent. *Toge caput*, dicit fortè Iudex aliquis, cui propter negotiorum multitudinem parum aut nihil est vacui temporis. Alter vero postquam

certis quibusdam gestibus, & magno pedum strepitu, suam illi reverentiam declaravit, tandem ex aliquo, satis longo, intervallo respondebit: *Mi domine, sine habet, mihi telto capite non est opus.* Cui nihilominus dicet iudex, *Tege quaso caput.* At ille bis aut ter, jam in hoc, jam in illud latus se contorquens, & magna cum gravitate in terram usque se dimittens demum dicet: *Peto à tua dominatione, ut quod officii ratione de his, id facere mihi liceat.* Et quidem tam diu durat hæc concertatio, tantumque in eam temporis insumitur, ut iudex breviori quoquo spacio omnibus negotiis eo se mane potuerit expedire. Quocirca etiamsi unusquisque inferioris ordinis, suo iudici aut magistratui honorem debeat exhibere; tamen cum tempus id non patitur, ille ipse honor immodicus, maximo cum odio est conjunctus, & propterea planè eum aut fugere, aut certè modum illi adhibere oportebit. Sed neque juvenibus eadem inter se, quæ natu majoribus ceremoniæ conveniunt: neque etiam plebeiis, aut mediocri conditionis homines decet, easdem ceremonias, quibus magnates uti inter se solent, usurpare.

usurpare. Sicuti etiam magnæ virtutis  
 & excellentiæ viri hujusmodi ceremo-  
 nias, nec crebro adhibere solent, nec iis  
 adhibitis delectari, aut easdem ab aliis  
 præter modum exigere, utpote ita af-  
 fecti, ut non facile cogitationes suas  
 rebus inanibus possint intendere. Opi-  
 fices quoque & infimæ sortis homines  
 operam dare non debent, ut erga supe-  
 riores & dynastas multis & nimis so-  
 lennibus ceremoniis utantur: eas enim  
 illi ut plurimum averfantur. Potius  
 enim obedientiam, quam honorem ab  
 hoc hominum genere requirere & ex-  
 pectare sibi videntur. Proinde is quoq;  
 servus errat, qui domino sua officia &  
 studia defert. Dominus enim contemnit  
 se suumque dominium & potestatem  
 quasi in dubium à servo vocari arbi-  
 tratur, quasi vero aliquid ministro suo  
 vel mandare, vel injungere non liceat.  
 Hoc igitur ceremoniarum genus libe-  
 raliter usurpari debet. Quod enim  
 quis ex debito alteri præstat, id soluti-  
 onis loco ab eodem accipi solet, neque  
 multa illi, qui id facit, gratia habetur:  
 sed qui plusculum quam tenebatur hac  
 in parte facit, is amabilis & magnificus  
 esse censetur. Videor mihi aliquando  
 audivisse

certis quibusdam gestibus, & magno pedum strepitu, suam illi reverentiam declaravit, tandem ex aliquo, satis longo, intervallo respondebit: *Mi domine, dnm habet, mibi tecto capite non est opus.* Cui nihilominus dicet iudex, *Tege quaso caput.* At ille bis aut ter, jam in hoc, jam in illud latus se contorquens, & magna cum gravitate in terram usque se dimittens demum dicet: *Peto à tua dominatione, ut quod officii ratione de his, id facere mihi liceat.* Et quidem tam diu durat hæc concertatio, tantumque in eam temporis insumitur, ut iudex breviori quoquo spacio omnibus negotiis eo se mane potuerit expedire. Quocirca etiamsi unusquisque inferioris ordinis, suo iudici aut magistratui honorem debeat exhibere; tamen cum tempus id non patitur, ille ipse honor immodicus, maximo cum odio est conjunctus, & propterea planè eum aut fugere, aut certè modum illi adhibere oportebit. Sed neque juvenibus eadem inter se, quæ nata majoribus ceremoniis conveniunt: neque etiam plebeiis, aut mediocri conditionis homines decet, easdem ceremonias, quibus magnates uti inter se solent, usurpare.

usurpare. Sicuti etiam magnæ virtutis  
 & excellentiæ viri huiusmodi ceremo-  
 nias, nec crebro adhibere solent, nec iis  
 adhibitis delectari, aut easdem ab aliis  
 præter modum exigere, utpote ita af-  
 fecti, ut non facile cogitationes suas  
 rebus inanibus possint intendere. Opi-  
 fices quoque & infimæ sortis homines  
 operam dare non debent, ut erga supe-  
 riores & dynastas multis & nimis so-  
 lennibus ceremoniis utantur: eas enim  
 illi ut plurimum aversantur. Potius  
 enim obedientiam, quàm honorem ab  
 hoc hominum genere requirere & ex-  
 pectare sibi videntur. Proinde is quoq;  
 servus errat, qui domino sua officia &  
 studia defert. Dominus enim contemnit  
 se suumque dominium & potestatem  
 quasi in dubium à servo vocari arbi-  
 tratur, quasi vero aliquid ministro suo  
 vel mandare, vel injungere non liceat.  
 Hoc igitur ceremoniarum genus libe-  
 raliter usurpari debet. Quod enim  
 quis ex debito alteri præstat, id soluti-  
 onis loco ab eodem accipi solet, neque  
 multa illi, qui id facit, gratia habetur:  
 sed qui plusculum quàm tenebatur hac  
 in parte facit, is amabilis & magnificus  
 esse censetur. Videor mihi aliquando  
 audivisse

audivisse de celebri quodam & eximio poeta, qui dicere sit solitus, cum qui humaniter homines complecti, amanturq; cum iis conversari posset exigua sorte magnum sibi lucrum comparare. Circa ceremonias igitur eodem modo versaberis, quo sartor circa pannos, quos ita forfice sua discindit & concinnat, ut vestes laxiores porius quam corpori nimis adstrictas inde conficiat: neq; tamen ita, ut caligæ in saccos, aut pallia convertantur. Et si hac in parte, decora quadam liberalitate, maximè erga eos, qui conditione te inferiores sunt, nonnunquam utaris, homo urbanus & elegans vocabere: si etiam simile quippiam apud superiores usurpes, ita, ut hominem ingenuum decer, moratus esse dicæris. Sed si quis in hoc nimius & quasi prodigus esset, illum omnes tanquam vanum & levem incusarent, imo fortè aliquid gravius eidem posset contingere, nimirum ut simul pro nebulo- ne, nugatore, aut etiam adulatore haberetur: quo quidem vitio nullum est detestabilius, nullum quod hominem liberalem & nobilem magis deformer. Et quidem hoc tertium genus est ceremoniarum, quæ omnino à nostra volun-  
tate,

*Vanitas.*

tate, &  
Hic igitur  
quod  
monia  
cessari  
& ex  
nos n  
sum f  
quodq  
valet  
posse  
fueru  
quod  
um &  
daci  
id fu  
proi  
hujus  
mini  
adm  
ego  
exig  
rum  
tion  
bus  
dip  
alio  
cui  
gra

tate, & non à consuetudine proveniūt. Hic igitur in mentem nobis revocemus, quod initio dictum est, nimirum ceremonias sua natura initio non fuisse necessarias, imo omnia melius sine iis fieri & expediri potuisse: id quod ante annos non ita multos apud nos in universum fiebat. Verum aliorum morbi nos quoque; ut multis aliis, ita hac quoque; in valetudine infecerunt. Quapropter postquam hac in parte usitatæ jam consuetudini morem gessimus, omne id quod reliquum est, quidpiam superfluum & quoddam quasi jam licitum mēdacium est: etiamsi olim nequaquam id fuerit permissum, sed vetitum, & proinde etiam animis nobilibus, qui huiusmodi ineptiis & nugis speciosis minimè delectantur, res hæc molesta admodum sit & radosa. Et scito quod ego in meo hoc tractatu contexendo, exiguae meæ scientiæ diffidens, aliorum quoque præstantium & me eruditiorum iudicia inquisiverim, è quibus deprehendo, regem quendam Oedipum, è regione sua eiecūm, Athenas aliquando, ad regem Theseum vitæ suæ, cui inimici insidiabantur, conservandę gratiā venisse. Cū autem in conspe-

Oedipum à  
pud Theseum  
am,

flu

Et Thelei jam versaretur, audivisse  
 eum loqui (nam cæcus erat) filiolarum  
 suarum, cujus vocem agnoscebat, atque  
 ideo rationem non habuissent primo  
 regem Thescum salutarer, sed amore  
 paterno compulsam, ad filiolarum ample-  
 xum primo se convertisse. Eo autem  
 errore postea animadverso, OEdipum  
 se Theseo hoc nomine excusare, & ve-  
 niam petere voluisse. Bonum verò il-  
 lum & sapientem regem, illius sermo-  
 nem interrupisse, atq; his eum verbis  
 compellasse: "Bono sis animo, mi OE-  
 "dipe: ego enim vitam meam non tam  
 "verbis aliorum, quam propriis meis  
 factis studeo illustrare: quæ quidem  
 sententia etiamnum animo teneri de-  
 bet. Et etiam si valde placeat homini-  
 bus, si ab aliis honore afficiantur, ta-  
 men si animadvertant se singulari quo-  
 dam & artificioso modo honorari, non  
 solum acerbè id ferunt, verum etiam  
 se insuper despectui illis esse cognos-  
 cunt. Illecebræ enim illæ, siue potius  
 adulationes, præter alia sua scelera &  
 vitiositates, etiam hunc defectum ha-  
 bent, quod palpatores illi aperto quo-  
 dam indicio declarent, quod is cui ipsi  
 suis illis blanditiis insidiantur, usq; adeo

vanus.

vanus  
 adeo  
 sum in  
 Ceren  
 super  
 non p  
 stz, &  
 luci f  
 quæ t  
 insup  
 fi. V  
 liud g  
 iusm  
 rem c  
 ciunt  
 bris &  
 bent  
 neri  
 bunt  
 collo  
 lum:  
 nia i  
 Sed  
 adm  
 eura  
 nos  
 judi  
 elda  
 etia



vanus & arrogans sit, & praterea usq;  
adeo stupidus, hebes & simplex, ut ip-  
sum inescare & capere non sit difficile.  
Cereemoniarum quoque vanarum, exquisitarum &  
superfluarum adulationem suam occultare  
non possunt, sunt enim illarum ita manife-  
stae, & ab unoquoque cognitae, ut ii, qui  
lucris sui gratia illas adhibent, prater eas,  
quae supra de eorum flagitiis dictae sunt,  
insuper etiam aliis molesti sint & exor-  
si. Verum enimvero est quoddam al-  
liud genus hominum, ceremoniarum hu-  
iusmodi deditorum, qui ex iis peculia-  
rem quandam artem & mercaturam fa-  
ciunt: suamque illam sapientiam quasi li-  
bris & rationibus certis habent compre-  
hensam. Cuidam enim hominum ge-  
neri familiariter annuunt: alteri arride-  
bunt: cum qui nobilior est, in sellam  
collocabunt, minus nobilem in scabel-  
lum: quas ipsas ceremonias ex Hispa-  
nia in Italiam translatas esse existimo.  
Sed à nostra terra male acceptae, parcae  
admodum provenerunt. Siquidem ac-  
curata haec nobilitatis distinctio apud  
nos molesta est: quapropter nemo se  
iudicem constituere debet, qui de-  
cidat, uter altero sit nobilior. Neque  
etiam more meretricio venales esse  
debent.

debent ceremoniæ, aliæque amoris & benevolentiae significationes, quod ego multos magnates in aulis suis facere conspexi, qui de industria, & quidem stipendiorum loco, certis quibusdam ceremoniis ministros, & familiares suos infelices demulcebant. Et profecto illi, qui supra quam decet, ceremoniarum usu delectantur, id ipsum ex quadam levitate & vanitate faciunt, tanquam homines nullius pretii. Et quoniam huiusmodi ineptias, quæ tamen aliquo modo in oculos incurrunt, & bellæ videntur, non usque adeo difficile est addiscere; illi ipsi magno quodam studio eis incumbunt. Res autem graviores, utpote tanto oneri impares, discere nequaquam possunt: atque ideo optarent hominum inter se conversationem universam in his nugis consumi: tanquam ii, qui nihil possunt amplius quicquid sub cortice aliquantulum specioso nihil habent succi, & si attingas, statim rugosi quodammodo & mucidi deprehenduntur: eamque ob causam, illis peroptabile esset, hominum inter se commercia & actiones, ultra speciosa hæc principia se non extendere, atque horum quidem maximum invenies numerum. Alii

verò

verò in  
deo tan  
agrestis  
supplea  
sunt, in  
feri, se  
tolerab  
firmo,  
rieris,  
alterut  
istæ ce  
pentur  
plerisq  
pedium  
do & a  
quam e  
appetit

De  
non est  
nobis a  
deantu  
ut plu  
honor  
tamen  
cornu  
tur en  
eorum  
de ali  
sum

verò in verbis & gestibus artificiosis i-  
deo tam multi sunt, ut eo modo pravæ,  
agrestis, angustæq; suæ naturæ defectus  
suppleant cum recordentur, si, ut re ipsa  
sunt, ita verbis quoque sint restricti &  
feri, se aliis hominibus fore omnino in-  
tolerabiles. Hoc quidem tibi verè af-  
firmo, tuq; id ipsum ita se habere expe-  
rieris, quod non ob aliud, sed ferè ob  
alterutram harum causarum superflua  
istæ ceremoniæ tam immodicè usur-  
pentur: quæ tamen ipsæ ut plurimum  
plerisque hominibus sunt molestæ, im-  
pediunt enim, quo minùs suo quis mo-  
do & arbitrio vivere, id est libertate,  
quam quilibet præ omnibus aliis rebus  
appetit, frui possit.

De aliis, aliorumq; rebus & negotiis *Moderatio*  
non est malè loquendum, etiam si tum *lingue.*  
nobis aures, & libentissimæ præberi vi-  
deantur, idque propter invidiam, quam  
ut plurimum alter in alterius bona &  
honores concipere consuevit. Tandem  
tamen unusquisque à bove fœnum in  
eòrnu habente sibi cavèt. Aversan-  
tur enim homines amicitiam maledi-  
corum, existimantes eos, id quod  
de aliis apud nos loquuntur, id ip-  
sum de nobis dicere apud alios.

Quidam

Quidam, etiam, qui singulis aliorum verbis se opponunt, deq; iis disputant & altercantur, eo ipso indicant, se naturam hominum non satis cognitam habere. Amat enim quilibet victoriam, & se tam in sermone, quàm in negotiis vinci ægerrimè patitur, præterquàm quòd libenter aliis reclamare, non amicitiz, sed inimicitiz opus est. Quocirca is qui in sua cum aliis conversatione amabilis & iucundus esse expetit, non ita promptas in ore habebit has voces: *Non est verum. Nihilominus ita se res habet ut dico*, & alias his non dissimiles: neq; etiam faciliè pignore deposito certabit: imo potius plurimum in hoc studii conferet, ut aliorum opinioni, præsertim in rebus non magni momenti, faciliè accedat. Damposa enim est, in hoc genere victoria: siquidem victor illæ questionis alicujus frivolæ, sæpè numero interim iacturam facit conjunctissimi amici, simulq; aliis ita efficitur exosus, ut consuetudine ejus uti non audeant, ne singulis horis configere cum eo cogantur. Interim agnominibus non satis honorificis passim eum insectantur, cum alius eum cerebrosum, alius pertinacem, alius omniscium, alius

Doctorem

Doctorem subtilem nominat. Quòd si tamen quis nonnunquam à præsenti sodalizio ad disputandum invitetur, is idipsum faciet suavi quodam modo: neq; ita dulcedinis victoriæ avidus erit, ut eam cum quadam ingluvie, lurconis instar, cupiat deglutire, sed unumquemque in sua opinione relinquere conveniet & utri justam vel injustam sententiam defenderint, id vel ex suffragiis partis majoris, vel etiam magis impertinæ definiri, eidemque victoria ultro concedi debebit. Ut videlicet non tu, sed alius is sit, qui prælietur, se defatiget, & sudore præter modum totus disfluat: qui quidem mores hominibus honestè educatis minimè conveniunt, adeo quidem, ut odium & malevolentiam aliorum sibi concitent. Quid quòd iidem, propter deformitatis suæ dedecus, quod per se animis bene compositis grave & molestum est, plurimum soleant displicere? qua de re paulò post fortè mentionem faciemus. Interim tamen bona pars hominum ita mirificè in hac victoria sibi placet, ut quomodo aliis placeant, vel displiceant, planè non cogitent, Et ut se subtile, intelligentes, & sapientes esse demonstrent: jam suum

suum aliis dant consilium, jam eosdem  
 reprehendunt, jam cum iisdem dispu-  
 tant, eorumq; sententiam ita magno  
 conatu oppugnant, ut à verbis scire ad  
 verbera deveniatur, cum nulla unquam  
 nisi propria sententia illis probetur.  
 Suum verò aliis consilium non requisitum  
 communicare, nihil aliud est, quàm  
 dicere, te longè sapientiozem esse eo,  
 cui consulitur, eidemque suam impru-  
 dentiam & ignorantiam exprobare.  
 Quamobrem id non apud quoslibet  
 nobis notos, sed tantum apud necessa-  
 rios, & interiori quadam familiaritate  
 conjunctos fieri debet. Item apud eos,  
 quibus præsumus, quorumq; inspectio  
 & cura nobis est commissa, vel certè e-  
 tiam apud extrarium, si fortè magnum  
 illi periculum impendeat. Sed in quo-  
 tidiana cum aliis conversatione caven-  
 dum est, ne nostra aliis consilia immo-  
 dicè obtrudamus: aut nos de ipsorum  
 necessitatibus curiosè sollicitos esse o-  
 stendamus. In quem quidem errorem  
 incidunt multi, & ut plurimum minus  
 intelligentes. Rudes enim & insulsi qui  
 sunt, rarò admodum in rebus quas agunt,  
 mentem ab oculis & aliis sensibus se-  
 vocant, aut justum suis cogitationibus  
 tempus

tempus  
 his hon-  
 tuis d-  
 eumba  
 ista ha-  
 sua de-  
 is eo ip-  
 praz se-  
 verò a-  
 nullos.  
 rificè s-  
 tionib-  
 fir, qua-  
 Dicun-  
 filia ap-  
 Item,  
 mibi a-  
 verò n-  
 ut alii  
 certis  
 antep-  
 diffin-  
 defect-  
 dere c-  
 nes su-  
 ique l-  
 portat  
 deince-  
 & fa-

tempus impendunt: ut pote ejus generis homines, quibus non multa accuratius disquirenda, aut examinanda incumbant. Verum quomodocunque se ista habeant, certè, qui passim consilia sua depromit, eaque quasi disseminat, is eo ipso non obscure hanc opinionem præ se fert, prudentia alios destitui, se verò abundare. Et certè reperias nonnullos, qui in hac ista sapientia ita misericordè sibi placent, ut ipsorum cohortationibus nolle obtemperare, nihil aliud sit, quàm prælium cum iis inire velle. Dicunt enim, *Bene est: tenuiorum consilia apud opulentos locum non habent.* Item, *ille est homo sui consilii.* Item, *ille mihi dicto audiens esse recusat.* Quasi verò non majoris arrogantia sit, velle ut alituis consiliis utantur, quàm si alius certis de causis suum consilium tuo anteponat. Peccatum etiam huic non dissimile committunt ii, qui aliorum defectus corrigere, aut etiam reprehendere conantur: quique controversias omnes sua sententia finire volunt, & unicuique leges præscribere. *Hoc fieri non oportet: item, tu tali jam verbo usus es, deinceps, si sapias, ab hujusmodi dictis & factis abstine.* Item, *vinum quod bibis,*

*bibis, tibi non est salubre, potius rubro  
vino utereris. Item, hoc ecligmate & il-  
lis trochiscis tibi in hoc morbo est uten-  
dum. Atq; ita reprehensioni & correcti-  
oni suæ nullum statuunt modum. Præ-  
tereamus jam eos, qui aliquando alienis  
ex agris lolium evellere vehementer e-  
laborant, cum agros interim proprios  
sentibus & urticis totos occupari faci-  
lè finant: quos quidem audire, cum  
magno fastidio & molestia est conjun-  
ctum. Et sicuti pauci aut nulli reper-  
iuntur, qui ab animo suo impetrare hoc  
possint, ut individua quadam vitæ con-  
suetudine, vel cum medico, vel cum sa-  
cerdote, multo minus cum Iudice rerum  
capitalium conjungi velint, ita etiam  
nemo est, qui cum illis familiariter au-  
deat conversari. Amat enim quilibet li-  
bertatem, qua isti, perpetuum quasi ma-  
gisterium exercentes, alios spoliant.  
Quamobrem consuetudo parùm grata  
est, ita promptum & cupidum esse alios  
corrigendi, & quasi pro imperio aliquid  
illis præscribendi: eaque rectius ludi-  
magistris & parentibus relinquitur, apud  
quos tamen quàm inviti hac ipsa de  
causa & filii, & discipuli commorentur,  
ignotum tibi esse non potest,*

Rideri

Ride  
nino ne  
cissimu  
dicium  
dendo,  
am. Fiu  
alia qu  
qui vel  
um, au  
cit; au  
sperna  
juria a  
nuli'us  
aut flo  
Cum e  
ignom  
tam n  
utilita  
et me  
causan  
brio i  
dum:  
ii. qui  
probr  
quem  
blæ so  
lingu  
form  
serun



*rubro*  
*& il-*  
*sten-*  
*recti-*  
*Præ-*  
*licia*  
*ter e-*  
*prios*  
*faci-*  
*cum*  
*njun-*  
*peri-*  
*hoc*  
*con-*  
*m fa-*  
*rum*  
*tiam*  
*r au-*  
*et li-*  
*ma-*  
*iant.*  
*grata*  
*lios*  
*quid*  
*udi-*  
*pu-*  
*de*  
*tur,*  
*deri*

Rideri etiam, aut ludibrio haberi omnino nemo debet, etiamsi tibi sit inimicissimus. Majoris enim contemptus indicium videtur esse illud, quod fit deridendo, quàm quod fit inferendo injuriam. Fiunt enim injuriæ vel ex ira, vel ex alia quapiam cupiditate. Et nemo est, qui vel iram animo concipiat contra eum, aut propter id, quod ipse nihili facit; aut qui illud quod in universum aspernatur, appetat. Atque ita quem injuria afficiunt, cum pretii non planè nullius censent: ludibrio autem habitum, aut flocci, aut ne flocci quidem faciunt. Cum enim aliquem ludibrio, ruboris & ignominia illius causa, afficimus, non tam nostrum aliquod commodum & utilitatem, quam voluptatem & oblectamentum spectamus. Quam ipsam ob causam in vita communi ab omni ludibrio ignominioso plane est abstinendum: id quod parum accuratè faciunt ii, qui aliis suis, quibus laborant, vitia exprobrant, aut verbis, aut gestu, & re ipsa: quemadmodum multi faciunt, qui aut blæsos, aut loripedes, aut gibbosos, vel lingua, vel ridicula sui corporis conformatione imitantur: item, qui aliterum quòd vel deformis, vel distortus, vel

vel inconspicuus, & pusillus est, derident, vel de alterius parum appositè dictis, cum risu & exultatione sibi gratulantur: aut libenter alios rubore suffundunt: quæ quidem consuetudines admodum molestæ cum sint, merito suo sunt exolæ. Illis autem non valde dissimiles sunt irrisores isti, quibus volupe est, quoslibet alios exagitare & deridere, non tam ignominia & contemptus, quàm propriæ voluptatis gratia. Et scito, quod nulla differentia foret, inter ludibrium & ludum, nisi propositum & scopus utriusque esset diversus. Qui enim ludit alterum is id ipsum recreationis gratia facit: qui verò eum ludibrio habet, facit id ex despicientia: quamvis hæc duo vocabula in sermonibus & scriptionibus quotidianis ferè confundantur. Sed tamen qui alterum ludibrio habet, ex ejus ignominia sibi ipsi voluptatem quærit: qui vero eundem ludit, ex ejus errore non tam voluptatem percipit, quàm recreationem. Hic enim ipse, etiam ex ejusdem hominis ludibrio ignominioso magnum fortè cruciatum & dolorem sustineret. Ego cum in pueritia mea aliquousque in præceptis Grammaticis progressus essem, rec

cordor

cordo  
incred  
amor  
men n  
dendo  
modo

Cu

Ex

que, &  
nem f  
positu  
brium  
lantas  
test, re  
cum a  
am &  
magis  
est no  
hic q  
fieri s  
terum  
le acc  
jocis  
modo  
milia  
il p  
ber,  
ludus  
que

cordor me didicisse, quòd Mitio, licet incredibili quodam & sibi ipsi mirando amore Æschinum complecteretur, tamen nihilominus eum nonnunquam ludendo seipsum oblectarit, ut cum hoc modo secum ille loquitur.

*Cur non ludo hunc aliquantisper?*

Ex quo apparet, rem unam eandemque, & apud unum eundemque hominem factam, secundum mentem & propositum facientis, jam ludum, jam ludibrium censi posse. Quia autem voluntas nostra aliis aperta esse non potest, res parum utilis est, in quotidiano cum aliis commercio artem tam dubiam & suspectam exercere. Imo multo magis averfandum, quam experendum est nomen irrisoris. Sæpe enim numero hic quoque, quod in ludo, jocòque fieri solet, contingit, ut alter jocosè alterum percutiat: quas tamen plagas ille accipit loco contumeliæ, atque ita à joci ad pugnas deveniatur. Eodem modo is, quem alter recreationis & familiaritatis causa ludit, nonnunquam id pro ignominia & probro habet, & indignatur. Mitto jam quòd ludus iste quædam est deceptio. Unicuique autem à natura hoc insitum est,

E

ut

ut doleat, sicubi erraverit, aut deceptus sit. Quocirca multis de causis videri aliqui possit, eum qui benevolentiam & amorem aliorum cupidè desiderat, titulum magisterii in aliis ludendis & exagitantis valde expetere non debere. Verum quidem est, non posse nos ullo modo vitam hanc mortalem & arum- nolam absque recreatione & quiete traducere: & quia ludi & joci hilaritati & risui, & quæ consequitur, recreationi causam præbent, amamus ferè eos, qui hac in parte sunt cavillatores faceti & jucundi. Atque ideo contrarium videtur esse verum, nimirum hoc, quod in communibus hominum congressibus, joci nonnunquam & dictis ludere omnino conveniat. Equidem sine dubio, ij qui modo quodam dulci & amabili alios ludere norunt, præ aliis, qui id facere nequeunt, sunt amabiles. Sed hic rerum sanè complurium ratio est habenda. Et quoniam jocanti propositum est, etiam ex ejus, quem in pretio habet, errore hilaritatem captare: opus est ut error, in quem alterū vult conjicere, talis sit, ut neque insignis aliqua ignominia, neque grave aliquod dampnum ei sit conjunctum. Alias enim jocationes ab injuriis



injuriis difficulter possent discerni. Præterea sunt nonnulli, cum quibus propter naturæ suæ duritiem intractabilem nullo modo est jocandum. Similiter in rebus gravibus joci non debemus, multò minus in flagitiosis. Videtur enim is, qui tale quid facit, improbitatem, ludum, jocumque esse existimare. Quocirca non credo, quòd Lupus ille Uberti imminuerit facti sui turpis ignominiam: imo quod eam joculari quædam improbitate excusando, suamque ignaviam præ se ferendo, effecerit multo graviolem. Is enim, licet castellum Laterinum posset defendere: tamen cum videret, se ab hostibus aggere facto circumvallari, subito castellum illis tradidit, dicens, naturam lupi non ferre, ut in clausis, septisque locis maneat, Ubi enim risui locus non est, ibidem joci quoque & nugari minimè decet. Præterea quoque sciendum tibi est, quòd quidam joci sint mordentes, quidam non mordentes. De illis sufficere tibi volo sapientis cujusdam præceptum, qui dicebat, jocos instar ovium, non instar canum auditores mordere debere. Si enim morsus insit caninus, jocum jam non amplius jocum esse, sed

potius injuriam. Leges etiam in omnibus ferme civitatibus volunt, ut is, qui dicto aliquo graviter injurioso alterum incessit, graviter quoque puniatur. Et fortè non fuisset inconveniens, simili modo non levem castigationem in eos constituere, qui specie jocorum, ultra quàm decet, alios mordent. Hominis autem bene morati est ratiocinatione sua colligere, quòd lex quæ de injuriis sancit, etiam ad jocos istos aculeatos se extendat, atque idem raro, & quàm fieri potest lenissimè, dentatis hujusmodi dictis utetur. Supra hæc omnia sciendum est, jocos sive mordendi vim habeant, sive eadem destituantur, nisi subtiles sint & faceti, auditores non modo non oblectare, sed iisdem afferre tadium, aut si omnino rideant, fieri id, non propter iocum, sed propter iocantem. Et quia nihil aliud sunt ioci, quàm ingeniosa quædam fallacia: fallacia autem res subtilis est & artificiosa: exerceri ea commodè non potest, nisi ab homine acuta & prompta sagacitate, & ea quidem quæ ex improvviso se exerat, præstante. Ideoq; non conveniunt hominibus plebeiis, stupidis & tardissimo fortè non unicuique eorum, qui bono ingenio abundant.

abundent. Joci enim potius in peculiari quidam promptitudine, venustate, & celeribus animi moribus consistunt. Quae de causa viri prudentes hac in parte, non tam quid velint, quam quid possint considerant: & postquam semel atque iterum viribus ingenii sui adhibitis, hujus rei periculum fecerunt frustra: intelligentes se parum ad id aptos esse, desistunt, & nolunt in hoc exercitio plus laboris insumere, ne idem fortè illis, quod Asino illi Aesopico usu venit, contingat. Quòd si ipse mores aliorum accuratè examines, facile deprehendes, id quod dico verum esse: nimirum jocationes non decere eum cui velit, sed eum solummodo, qui possit. Videas autem quosdam ad unumquodque verbum, aliud quoddam, & saepe etiam quod nullius significationis est, vocabulum in promptu habere: alios syllabas vocabulorum frivolo & fatuo quodam modo permutare: alios dicere aut respondere aliter quam expectabatur, & id quidem sine aliqua subtilitate, aut venustate gratiosa. *Ubi est dominus? in suis vestibus, nisi fortè laet. Quomodo sapit vinum? quasi esset humidum. Quomodo editur hoc alimentum?*

err. Quo etiam pertinere videtur illud  
prologi Plautini.

*Hos quos videtis stare hic captivos duos,  
Illi qui stant, is stāt hic ambo, non sedent.*

Qui modi jocandi omnes, quod intel-  
lectu tibi facile est, viles sunt & ple-  
bei. Verum disputare qui joci maxi-  
mè venusti & lepidi sint, qui minus,  
non est in præsentia nostri instituti: hoc  
enim ab aliis doctoribus & artificibus  
multo me melioribus copiosè est expli-  
catum. Et insuper cum ipsi joci è ve-  
stigio satis magnum & certum suæ ve-  
nustatis & gratiæ habeant testimonium:  
parum admodum hoc in genere poteris  
errare, nisi fortè supra modum amore  
tui ipsius sis excecatus. Siquidem ubi-  
cunque focus est facetus & elegans, ibi-  
dem subito hilaritas est, & risus non  
vulgari cum admiratione conjunctus.  
Quare si tuæ argutiæ risu assidentium  
non fuerint approbatæ, deinceps argu-  
tari desine: penes te enim hujus rei,  
non penes auditorem est defectus. Si-  
quidem auditores prompto, venusto,  
& subrili responso vel dicto quasi solli-  
citati, etiam cum volunt, risum conti-  
nere non possunt, sed rident etiam in-  
viti: à quibus tanquam veris legitimisq;  
judicibus.



judicibus nemo appellare debet ad seipsum, aut rursus id, quod male antea successit, experiri.

Neque etiam vel dicendum vel faciendum quippiam est modo abjecto, inconvenienti & scurrili, ut aliis risum excitemus, qualia sunt oculos & os distorquere, sannionumque ineptias gesticulando representare. Nemo enim ut aliis placeat, seipsum vilem & abjectum facere debet. Hæc enim ars est non viri nobilis, sed gesticulatoris & morionis. Itaque plebei illi & vulgares jocorum modi non sunt imitandi. Neque etiam stultum, aut in jocis scurrilibus insulsum te finges: sed is, qui potest, suo tempore aliquid quod bellum & novum, & non ita facile omnibus obvium sit, proferet: qui verò id non potest, tacebit. Ex moribus enim animorum ista proveniunt: quæ si gratiosa sint & venusta, de animi dexteritate & moribus ejus qui dicit, signum & testimonium perhibent, quod quidem aliis supra modum placere solet, & illos ipsos caros & amabiles reddere. Si verò contrarium obtinent, contrarii quoque inde nascuntur effectus. Videntur enim illi similes esse asinis delicias facientibus,

aut crasso alicui & ventricoso choreas  
ducenti, vel tunica deposita saltanti in  
palæstra.

*Narratio  
net jocosa.*

*Rhetorica,*

Sunt etiam alii quidam honestæ ju-  
cunditatis & oblectationis modi, tan-  
tum in sermone consistentes, hoc est,  
quando lepor ille est non tam in talibus,  
qui ut plurimum brevitate gaudent,  
quàm in proluxa & continuata oratio-  
ne, quæ & rectè ordinata, & bene ex-  
pressa esse debet, ita ut ingenia, consue-  
tudines, gestus & mores eorum de qui-  
bus sermo est repræsentet: & ut is, qui  
auscultat, non tam audire illam narratio-  
nem, quàm rem ipsam quæ narratur, si-  
cuti gesta est, coram oculis intueri sibi  
videatur. Id quod optimè facere no-  
sunt viri & mulieres in Boccatio: quam-  
vis nonnunquam nisi fallor, magis sig-  
natè & propriè res turpículas expri-  
mant, quàm vel matronæ, vel viro ho-  
nesto conveniebat: eodem ferè modo,  
quo comœdiæ agi solent. Si igitur nar-  
rare aliquid velis, necesse est, ut aliquam  
vel fabulam, vel rem novam, vel hi-  
storiam quam commemorandam tibi  
sumis, bene animo infixam tenets, &  
simul verba parata & in promptu habe-  
as, ne subinde narrationem interrom-  
pere,

perere, & jam de re ipsa, jam de personarum nomine, jam de instrumentis alios percontari, aut eorundem auxilium implorare cogaris. Quod si etiam aliquid quod inter plures dictum vel factum est, commemorare velis, non ita loqueris? *Ille dixit, & mox: Ille respondit.* Hæc enim pronomina omnibus personis conveniunt, atque ideo qui auscultat, facile in errorem inducitur. Convenit igitur, ut is qui aliquid narrat, nomina propria ponat, eaq; postea inter se non permuet. Præter hæc quoque recitator iste cavere debet, ne in sua narratione earum rerum mentionem faciat, quæ silentio præteritæ si essent, ipsa satula non minus aut etiam magis jucunda fuisset futura. *Is de quo loquor, fuit hujus aut illius filius, qui habitat in via Jacobæ, nostine hominem? habuit is uxorem hujus vel illius filiam macilentam illam, quæ in S. Laurentii sacris interesse solebat, cur non nosseas? certe si hanc non nosti, nullam noveris. Item: Bellus quidam & procerus senex, qui prolixiæ casariam alebat, annon recordaris? Quia si alteri quoque idem evenisset, quod huic evenit: tota hæc quantumvis longa inquisitio, parum fuisset utilis, imo*

valde odiosa auscultantibus, qui cū ad integram rei inchoatæ cognitionem cupidè properent, tu facis, ut huic ipsorum desiderio mora injiciatur. Talia fortè apud delicatos auditores essent illa amatoruli Plautini. *Hic mihi est Megadon avunculus. Meus suis pater Antimachus. Ego vocor Lyconides. Manager est Eonomia.* Parum enim ad rem præsentem facere videbatur tam accurata & proluxa progeniei enumeratio. Imo ego à magno quodam & peregrino dicendi magistro utile quoddā hac de re didici præceptum, quod tale est: Debere fabulas primò componi & ordinari in animo nominibus fictis, & postea demum propriis personarū nominibus adhibitis commemorari, illa enim secundum personarum qualitatem, hæc verò ex voluntate parentum, aut eorum quorū interest, hominibus imponuntur. Qua de causa is qui in præmeditatione tibi fuit Avaritia, ille ipse in narratione erit aliquis civium tuorum, Tantalus aut Euclione non dissimilis; si tandem de illo universalis omnium opinio tua patria talis erit opinio, qualis antiquitus de Tântalo aut Euclione esse solebat. Quid si in regione ubi tu cōmor-

raris, non habebis personam tibi cognitam, quæ tuo instituto congruat: ita conformare rem omnem debebis, ut alio in loco contigisse videatur: atq; ita nomina pro libitu tuo confingere. Verum quidem est, quod majori cum voluptate audiatur, magisq; oculis nostris obversetur, id quod dicitur, evenisse hominibus nobis notis, præsertim si eventum tale sit, quod moribus ipsorum conveniat: quàm id quod accidit extraneis, & nobis ignotis. Ratio hæc est, Cum enim scimus certum quempiam hominem talia facere solere: credimus etiam facilius ea ipsum fecisse, eumq; quasi præsentem recognoscimus: cum idem non contingat in extraneis. In narratione prolixiori, sicut etiam in alio quocunque sermone, verba debent esse illustra, ita, ut à quovis ex præsentis sodalicio facile possint intelligi: insuper etiam ratione soni & rei significatæ bella: quocirca si inter hæc duo libera tibi electio est, potius dices, *Ego duos mei facti habeo cōscios, quàm testes.* Itē satius est dicere, *Jovem alpes nivibus conspergere, quàm conspuere.* Item, *ex animo molestiam ejicere, quàm vomere.* quia ita si loqueris, dicta tua simpliciter accipientur:

*Delectus  
verborum.*

accipiantur: neque ob ambiguitatem in  
sensum aliquem turpem, aut præpos-  
tum trahentur. Sed neque imaginatio-  
nem rei alicujus spurcæ & obscenæ  
induces. Et etiam si fieri possit, ut non-  
nunquam præstantissimi poeta, & alii  
viri sapientia excellentes in scriptio-  
nibus suis parum hæc observarint: ta-  
men hæc in parte, in qua de amabili cum  
aliis conversatione, & vitando odio a-  
gitur, nullæ eorum autoritas esse debet.  
Sed ut ad priora redeamus, dico verbis  
claris & significantibus esse utendum:  
quod fiet, si prudenter noveris eligere  
ea, quæ in patria sua nata sunt, modò  
ne sint usque adeo antiqua, ut rancida  
quoque & exoleta sint, & tanquam ve-  
stes laceræ & contritæ, jam abjecta in  
usu esse desiderint. Talia in Latina lin-  
gua sunt, *potesse, calvies, fuat, levasso*.  
Quin etiam ad ipsum consequeris, si  
verba quibus uteris, erunt simplicia,  
non ambigua: nam in ænigmatum con-  
formatione voces homonyma constru-  
untur: ut in *Afinaria Plantis*. (v. 12.)  
*Nunc me illuc ducis ubi lapis lapidæ re-*  
*Ubi viuos hōines mortuū incursās boves.*  
Eodem pertinet, ut verbis utamur,  
quantum fieri potest, maximè propriis,  
&

& rem quàm ostendere volumus, significantissimè exprimentibus, & quæ quàm minimum aliis quoque rebus accommodari possint. Ita enim fit, ut res ipsæ videantur repræsentari, & non tam verbis, quàm digitis ipsis demonstrari. Ita equi proprium est hinnire, canis latrare, porci grunire, tauri mugire, ovis balare, apri frendere, serpentis sibilare. Cùm igitur genuina & propria in sermone cum aliis vocabula suspensa sint: nemo potest cum eo commodè colloqui, qui linguam, quæ in usu est, non intelligit. Quare etiamsi hospes aliquis linguam, qua utimur, non teneat: tamen ejus causam nostram loquelam non debemus corrumpere. Sicut simii quidam ineptientes, magno cum risu ejus linguam usurpare conantur, cum quo sermones conferunt, atque ita omnia dicunt perperam. Inde sæpenu-mero, contingit, ut Germanus cum Belga belgicè, & Belga pompæ & venustatis gratia cum Germano loquatur Germanicè. Ubi nihilominus audienti longè facilius est animadvertere, utrumque illorum lingua uti peregrina, quàm risum continere, quem novæ illæ ineptiæ è bucca eorum exeun-

tes,

tes, magnopere irritant. Aliena igitur lingua tum demum utemur, quando, necessitate aliqua nostra urgente, ut, ab altero intelligamur, valde nobis opus est. Sed in communi cum aliis convictu tantum patriam linguam adhibebimus, etiamsi ea aliis melioribus longè inferior & ignobilior censeatur. Bavarus enim aliquis multo commodius sua lingua, quamvis ea minus habeatur concinna, loquitur, quàm lingua Misnica, aut quavis altera. Nunquam enim, etiamsi maximè in eo elaboret, ita bene illi se offerent propria & peculiaris ejus linguæ vocabula, sicut iis, qui in Misnia nata sunt, ea se offerunt. Quod si omnino quis eorum quibuscum loquitur, rationem habere velit, eam quod casu à singularibus istis vocabulis, de quibus jam dictum est, abstinere, eorumque loco alia generalia & communia usurpare: ejus certè sermones hoc nomine multo minus erunt jucundi. Porro quilibet vir honestus cavebit sibi à verbis parum decentibus & inquinatis. Honestas autem vocabulorum consistit, vel in eorum sono & voce, vel etiam in eorum significatione. Sane enim vocabula nonnulla res honestas significan-  
fican-  
ia

fican-  
voco  
hono  
vite  
fuen  
alia  
repe  
tas,  
tè v  
si de  
ipfa  
lier  
am  
à f  
hono  
ab  
cua  
ind  
cua  
bul  
cer  
aut  
no  
per  
am  
mo  
rui  
be  
mi



ficantia, & tamen nihilominus in ipsa  
 voce & sono videtur sentiri aliquid in-  
 honesti. Ubi igitur verba huiusmodi le-  
 viter quoque suspecta se offerunt, solent  
 feminae honestiores in eorum locum  
 alia magis decencia substituere. Etiam si  
 reperies nonnullas, non optimè mora-  
 tas, quibus satis crebrò & inconsidera-  
 tè verbum quodpiam excidit, ob quod,  
 si de industria apud ipsas nominaretur,  
 ipsae quoque erubescerent. Quocirca mu-  
 lieres, quae bene moratae sunt, vel et-  
 iam haberi volunt, diligenter non solum  
 à factis, verum etiam à dictis in-  
 honestis sibi cavebunt, neque solum  
 ab iis quae talia sunt, verum etiam ab iis  
 quae talia esse possunt, aut etiam turpia,  
 indecora, & impura videri. Sciendum  
 quoque est: etiam si duo vel plura voca-  
 bula nonnunquam rem eandem signifi-  
 cent, quòd tamen alterum altero magis  
 aut mirus sit honestum. Verbi gratia,  
 non inhonestè dici posset, *Cum muliere  
 pernoctavit*: sed si eandem sententi-  
 am alio & magis proprio verbo expri-  
 mes, auditu id inhonestum esset futu-  
 rum. Ita feminas atque etiam viros  
 bene moratos decet, meretrices no-  
 minare mulieres impudicas, atque ira-  
 de

de cæteris, Neque solùm fugienda sunt verba inhonesta & impura, verùm eti-  
am abjecta & vilia, & id iis maximè  
in locis, ubi de rebus magnis & illustri-  
bus sermo est, eamque ob causam meri-  
tò reprehendi videtur Poeta quidem  
aliàs non ignobilis, qui cùm splendor  
rem cæli sereni describere vellet, dixit:  
*et sine face dies*. Vocabulum enim tam  
humile & putidum, rei tam splendidae  
& illustri, meo quidem iudicio, non  
conveniebat. Neque etiam *solem lu-  
cernam mundi* commodè quis dixerit:  
hæc enim vox fœtorem olei & culinæ  
legenti repræsentat. Huc pertinet plu-  
rima quæ in ore omnium sunt prover-  
bia, quorum sententia quidem bona est,  
sed verba sordibus vulgi sunt inquinata:  
id quod unusquisque ex sermone  
quotidiano facilè intelligit. In nar-  
rationibus ergo longiusculis ea quæ di-  
cta sunt hætenus, sunt considerata,  
imò alia quoque nonnulla quæ multo  
expeditius à tuis magistris, & ex arte  
Rhetorica addidiceris. Inter alia eti-  
am opus est, ut te assuescias ad verba  
elegantia, modesta & jucunda, & qui-  
bus nihil insit saporis amari. Pot-  
ius enim dices: *Ego pro dignitate*  
*verbis.*

verb  
Tu m  
ta loc  
res fi  
unt,  
non i  
lis co  
am i  
culpa  
solus  
triqu  
que e  
ria, t  
repre  
quen  
Nos  
vel i  
non  
quoc  
mine  
aiunt  
supra  
adeo  
voca  
pron  
veni  
ad id  
exist  
Quo

*verbis exprimere hac non potuit quàm,  
 Tunc non intelligis. Item satius est i-  
 taloqui, Cogitemus aliquantulum an  
 res sic se habeat: quam dicere, Tu erras;  
 aut, Ita se res non habet: aut, Tu hac  
 non intelligis. Honesta enim & amabi-  
 lis consuetudo est, alium excusare, eti-  
 am in eo, in quo intelligis jure eum  
 culpam posse. Imo etiam si amicus tuus  
 solus erraverit, tamen eum errorem ut-  
 riq; vestrum facies communem, cum-  
 que ejus partem aliquam tibi ascripse-  
 ris, tum demum ipsum admonebis, aut  
 reprehendes, hoc aut simili modo lo-  
 quens: Nos vehementer erramus: item,  
 Nos non recordati sumus, ut heri hoc  
 vel illud faceremus: etiam si ille solus  
 non tu, ejus rei fuerit oblitus. Illa  
 quoque verba quibus nonnunquam ho-  
 mines inciviles apud alios utuntur, cum  
 aiunt, si modo ea qua loqueris vera sunt,  
 supra modum dedecent. Neq; enim usq;  
 adeo facile alterius fides in dubium est  
 vocanda. Quin si quis fortè aliquid tibi  
 promiserit, quod postea nō prester, incō-  
 veniens est dicere: Solvisti fidē, nisi fortè  
 ad id faciendū, vel extrema necessitas, vel  
 estimationis tuę defensio te impellat.  
 Quod si idem te deceperit, dicere pote-  
 ris*

ris, *fortè oblivione circumventum me-  
um hoc negotium non expeditisti.* Aut  
si oblitus sit, potius dices, *Tu facere hoc  
non potuisti:* aut, *Fortè tibi in mentem  
jam non venit:* potius dico quàm, *Tu  
tradidisti illa oblivioni:* Tibi ut promif-  
sis *stares, cura non fuit.* Max enim & hu-  
jus generis verba aculeos quosdam ha-  
bent, & veneno quodam doloris & con-  
tumelie sunt imbuta: usque adeo qui-  
dem, ut ii, qui crebrò hujusmodi dicte-  
riis utuntur, homines asperi & rigidi  
habeantur, & unusquisque eorum con-  
sortium ica fugiat, sicuti ut ne à senti-  
bus aut tribulis pungatur, refugere solet.  
Et quoniam cognovi hominulos prave  
cuidam, & insecte consuetudini obno-  
xios, hoc est, qui adeo cupidi & avidi  
essent garriendi, ut ne quidem certam  
aliquam sententiam animo compre-  
henderent, multo minus verbis explica-  
rent, sed eam incitato cursu præterirent,  
instar canum venaticorum qui ob nimi-  
am celeritatem, feram non comprehen-  
dunt: ideo sine ulteriori deliberatio-  
ne hoc quoque tibi indicabo, de quo  
fortè, quis omnibus manifestum est,  
admonitionem institui fuerit super-  
vacaneum, est autem tale. Nullum  
unquam

unquam  
nisi p  
rei fo  
oratio  
ortus  
um n  
eveni  
minib  
ter su  
amop  
ego m  
portu  
satis  
bum  
intol  
Cave  
fit ra  
aut a  
imite  
ferm  
igno  
cere  
pedi  
fed  
est,  
voca  
fuz  
eme  
hibi

inquam sermonem inchoandum esse, nisi prius ejus, de qua dicendum est, rei formam animo conceperis. Sic enim oratio tua partus erit legitimus, non abortus. Quod si præceptum hoc meum non fueris aspernatus, nunquam tibi eveniet, ut alios salutans, in eorum nominibus erres, aut petere cogaris, ut alter suum tibi nomen suggerat. Neq; etiam opus erit, ut ipse cum risu dicas, *Hæc, ego non dico bene: sic & sic me dicere oportuit*; aut ut lingua quasi impingens, satis diu balbutias, donec aliquod verbum invenias, id quod cum audientium intolerabili molestia est conjunctum. Cavendum quoque est, ut vox tua non sit rauca neque aspera: neve per risum, aut aliàs, stridorem rotarum in plausu imitetur. Inter oscitandum quoque sermo est cohibendus. Ipse quidem non ignoras, non posse nos in nobis ipsis efficere, ut nostro arbitrio vel linguam expeditam, vel bonam vocem habeamus: sed tamen, qui aut balbus aut raucus est, non præ omnibus aliis garrulus & vocalis esse debet, sed potius linguæ suæ defectum silentio & auscultatione emendare. Quamvis studio quoque adhibero vitia illa naturæ aliquando minui queant.

queant. Indecorum quoque est instar  
 præconis edictam aliquod proclaman-  
 tis, vocem attollere: aut etiam eandem  
 ita deprimere, ut exaudiri ab auscul-  
 tante non possit. Quòd si prima vice  
 verba tua exaudita non sint, atq; ideo  
 eadem forte sint repetenda: secunda il-  
 la vice neque submissius loqui debebis,  
 neq; etiam iusto vehementius vocife-  
 rari, ne, ideo quòd semel dicta denuo  
 iteranda fuerint, bilem tibi indices  
 commoveri. Verba quoq; in oratione  
 ita collocari debent, sicuti u'tus sermo-  
 nis quotidiani postulat: nimirum ut: ne-  
 que sint involuta & intricata, aut nimis  
 ambitiosè huc & illuc trajecta, quod  
 multi ex affectatione quadam venusta-  
 tis facere solent quorum quidem sermo  
 similior est verbis alicujus Notarii, qui  
 instrumentum Latine à se conscriptum  
 lingua vernacula aliis prælegit, quàm  
 orationi hominis alterius, patria sua  
 lingua utentis. Oratio quidem ita tra-  
 jecta & perturbata nonnunquam iis  
 qui versus faciunt, congruit, sed in ser-  
 mone familiari semper indecora est.  
 Neque solum à Poëticis loquendi mo-  
 dis in familiari sermone abstinèn-  
 dum est, verum etiam à pomposa  
 illa

illa in-  
 nisi fi-  
 ratio-  
 orati-  
 priva-  
 men-  
 dum.  
 tare  
 ire p-  
 tema-  
 quan-  
 ratio-  
 men-  
 lam.  
 infin-  
 juli,  
 cias:  
 bene-  
 quo-  
 qua-  
 Si n-  
 friv-  
 da s-  
 ling-  
 sunt  
 q; c-  
 bea-  
 spu-  
 mo

illa in publico dicendi ratio: id enim nisi fiat, insuavis & tædii plena erit oratio, etiamsi majoris fortè artificii sit, orationes illas solennes habere, quàm privatim cum altero colloqui. Sed tamen hoc ipsum suo loco est reservandum. Quia per plateas qui incedit, saltare non debet, sed ire: etiamsi enim ire possint omnes, saltare verò non item: tamen id ruptiis magis congruit, quàm viæ. Ab hoc igitur pleno ostentationis sermone tibi cavebis. Neq; tamen volo, ut propterea ad abjectam illam & vilem loquendi rationem, qua infima fex plebis, in qua cerdones, bajuli, & lotrices sunt, utitur, te assuefacias: sed potius ut sermonem hominum benemoratorum & nobilium imiteris: quod ipsum quomodo fieri possit, aliqua ex parte superius tibi demonstravi. Si nimirum de materia neq; vili, neq; frivola, neq; sordida, neq; abominanda sermocinabere. Item si ex verbis tuæ linguæ noveris eligere ea, quæ maximè sunt pura, propria, bene sonantia, quæq; quàm optimam significationem habeant, nulliusque rei vel turpis, vel spurcæ, vel vilis recordationem animo insinuent. Item si illa ipsa verba

*Præcepta  
Rhetorica.*

ba

ba concinnè inter se construes, ita ut non fortuito inter se coacervata & confusa, neque etiam obscura quadam diligentia in mensuram & pedes certos coacta videantur. Si item operam dabis, ut ea quæ dicenda sunt, prudenter & distinctè proferas, & res diversas & valde dissimiles inter se non jungas. Præterea si in sermone neque ita lentus eris, ut aliquis in mensa, qui re-tum omnium est satur: neque ita avidus, ut quispiam famelicus: sed si ita loqueris, ut homo moderatus facere debet. Si item literas & syllabas cum convenienti quadam dulcedine proferes, sed id tamen non more pædagogi aliqujus, (qui in ratione legendi & literas jungendi pueros informat) neque verba vel manducantium instar dentibus conficies, vel ea inter se conglutinata & compacta quasi degluties. Hac igitur & alia ejus generis præcepta si accuratè memineris, libenter & cū voluptate alii te audient: & tu ipse cum dignitatis locū, qui viro honesto, beneq; educato ac morato convenit, cū laude obtinebis. Multi præterea sunt, qui finē dicēdi facere non possunt, & sicuti navis ventorum impulsu primo concitata, etiā

velis

velis  
quod  
cursu  
cend  
sinu  
incul  
rit, t  
tanta  
inglu  
terp  
stico  
nace  
præ  
alter  
pian  
bilen  
verb  
enim  
est c  
prov  
tas e  
impe  
di gi  
tero  
dis p  
stule  
cogi  
bi &  
um



ita ut  
& con-  
m dili-  
certos  
m da-  
denter  
rsas &  
onjun-  
ue ita  
qui re-  
a avi-  
ita lo-  
re de-  
con-  
feres,  
i ali-  
teras  
eque  
den-  
gluti-  
Hæc  
ta si  
vo-  
cum  
ene-  
ude  
finē  
avis  
etiā  
velis

velis contractis non subsistit: ita ipsi quoque certo quodam impetu incitati cursum continuant, & licet materia dicendi illis defuit, tamen idcirco non desinunt, sed aut jam antea dicta denovo inculcant, aut quidquid in buccam verat, temere effutiant. Nonnulli quoque tanta & tam insatiabili dicendi quasi ingluvie laborant, ut alios locuturos interpellent. Et sicuti nonnunquam in rusticorum fimetis videmus, pullos gallinaceos alios aliis ex rostellis grana præripere: ita isti sermonem inchoatum alteri ex ore auferunt, & ipsi mox incipiunt sermocinari; qui profecto ita alios bilem concitant, ut potius manus quam verba cum illis conferere expetant. Et enim si accuratè rem perpendas, nihil est quod citius & facilius alterius iram provocet, quam si desiderium & voluntas ejus, etiam circa rem minimam, ex improvviso impediatur: ut si oscitandi gratia os aperias, & id subito ab altero tibi comprimatur. Aut si lapidis projiciendi causa dextram jam susulteris, & alter a tergo tibi nihil tale cogitanti tam inhibeat. Sicuti igitur hi & multi alii his similes, propositum & voluntatem aliorum impediētes modi,

modi, etiam in ludo & joco ingrati, & fugiendi sunt: ita in dicendo quoq; tarius est, aliorum desiderium adjuvare, quàm impedire. Quocirca si quis jam totus in eo erit, ut factum aliquod commemoret, indecorum est, si tu inchoatam narrationem illi corrumpas, aut dicas te id ipsum scire. Vel si in historiæ illius suæ progressu mendaciolū aliquod insperserit, tu nequaquam hoc illi neq; verbo, neq; gestu exprobrabis, vel etiam caput quatiendo, aut oculos distortuendo, id quod multi facere solent, qui confirmant amaritiam illam mendacii nullo se modo sustinere posse. Sed hæc non vera huius rei causa est, sed potius acrimonia & acerbitas rusticæ & asperæ ipsorum naturæ, quæ illos in mutua sermonum & officiorum cōmunicatione ita acerbos reddit, ut quilibet eos aversetur. Molesta etiam consuetudo est, alterius verba quæ in ore habet, obstrepando interrumpere, quod quidem tantopere ei, qui id patitur, placet, quātopere placeret, si te aliquis pleno cursu ad metā contendentem subito retraheret. Neq; etiā convenit, ut alio quopis loquēte, tu, vel novi aliquid mōstrando, vel presentium attentionē aliorum se-  
vocando

cando, efficias, ut ab auditoribus neglectus deferatur. Neque enim decet, ut non à te, sed ab aliis invitatos tu dimittas. Attentius quoque esse debebis, cum alii tecum colloquantur: ne subinde tibi opus sit dicere, *quid ais? quomodo dicbas?* quo quidem vitio multi laborant, cum tamen hoc non minori cum loquentis molestia sit conjunctum, quam si inter eundem pedes saxo alicui impingeret. Hi modi omnes, & in unum quicquid cursum dicentis ex directo, vel transverso potest inhibere, est fugiendum. Quod si quis in loquendo tardior sit, non debebis illum antevertere, aut verba ei suppeditare, tanquam tu opulentus sis, cum ille sit egeus. Multi enim hoc in malam partem accipiant, & ii præsertim, qui se valde disertos esse sibi persuadent, atque ideo arbitrantur, sibi non tantum à te tribui, quantum sibi tribuendum esse ipsi opinantur: teque in ea arte cujus scientiam profitentur aliquid ipsis velle suggerere. Perinde ut mercatores nonnulli faciunt, qui ignominie loco habent, si quis eis suam offerat pecuniam, quasi ipsi non habeant, aut pauperes sint, aut certe aliorum ope indigeant. Et scito quòd

F

unusquisq;

Unusquisque sibiipſi videatur bene loqui poſſe, etiamſi fortè aliqui modèſtiz cauſa id negent. Neque ego diuinaſſare poſſum, quæ cauſa ſit, quod qui minimum ſcit, ſerè plurimum loquatur: à quo ipſo, id eſt, à nimio ſermone, ut homines morati ſibi caveant, conveniens eſt, præſertim ſi non maximæ ſint intelligentiæ: idque non ſolùm ideo quòd difficile ſit, unum eundemque ſimul & multa loqui, & non multum errare: ſed etiam quòd is qui eo modo verboſus eſt certo quodam modo iis qui audiunt, excellentior eſſe videatur, ſicut præceptor ſuis diſcipulis habetur præſtantior: quocirca indecorum eſt, ſi quis hac in parte maiorem, quàm par eſt, excellentiam ſibi aſcribat. In hoc autem peccatum non ſolùm multi homines, verùm multæ quoque nationes incidunt garrulæ & loquaces. Væ iis auribus, quas ſemel illæ apprehenderunt, ſuiſque ineptiis patere cogunt.

*Taciturni-  
ſati.*

ſatis fieri ſermo immodicus faſtidium parit, ita etiam nimia taciturnitas odioſa eſt. Ibi enim tacere, ubi alii per vices loquuntur, nihil aliud videtur eſſe, quàm ad convivium pro ſua parte ſymbolum nolle conferre. Et quoniam loqui

loqui est alteri audienti suum animum  
aperire: Ex adverso qui tacer, videtur  
aliis velle esse ignotus. Quamobrem si-  
cut ij, qui in solennitatibus & festis su-  
is multum bibere, seque inebriare con-  
sueverunt, remove a se solent eos, qui  
non bibunt: ita mutos quoque istos in  
latis & amicis congressibus nemo li-  
benter videt. Perjucunda igitur con-  
suetudo est, si alternatim suo quilibet  
loco & loquatur & taceat.

Fuit jampridem in Peloponneso,  
quod ex antiquis historiis pater, bo-  
nus quidam vir & statuaris, qui prop-  
ter nominis sui celebritatem, ut ego  
existimo, Polycletus, id est, artifex  
clarissimus, est cognominatus. Is in  
extrema senectute opusculum quod-  
dam confecit, quo omnia artis suae,  
quā ipse rectissimè tenebat, præcepta est  
complexus: demonstrans in eo, quo-  
modo membra corporis humani me-  
tenda essent, unumquodque seor-  
sim, vel etiam respectu alterius confi-  
derando, ut convenienti symme-  
tria sibi mutuo corresponderent.  
Quod suum volumen ille Canon  
seu Regulam appellavit, indicare  
volens, quod secundum eam, tam-

*Polycletus  
ejusq. Cano  
non*

quum legem quandam, omnes statuas  
deinceps ab aliis sculptoribus faciendas  
exigere & conformare deberent, sicuti  
trabes, lapides, & muri quoque ad cer-  
tam quandam regulam examinantur.  
Sed quoniam dicere res multo facilius  
est, quam facere: & præterea major  
pars hominum, & maximè illiterati,  
semper sensus potius exteriores in  
promptu habent, quam mentem & in-  
tellectum, atque ideo quod proximum  
est, melius res singulares & exempla,  
quam res universales seu syllogismos &  
ratiocinationes animo comprehendunt:  
idcirco excellens ille, quem diximus,  
sculptor rationem habens naturæ artifi-  
cium, generalibus præceptis intelligen-  
dis non satis accommodatæ, & simul su-  
am in ea parte excellentiam facturus il-  
lustriorem, de marmore optimo sibi  
prospexit, ex quo diuturno labore sta-  
tuam formavit, eam membrorum inter se  
symmetriâ omnibusque suis partibus ita  
absolutam, ut antea libri sui præceptis  
id exposuerat. Et sicuti tunc librum,  
ita jam statuam quoque suam Regu-  
lam appellavit. Utinam verò hoc  
ita jam Deo placitum esset, ut, ex  
istis duabus rebus, quarum utram-  
que

que n  
alter  
nimis  
bitan  
posse  
ut in  
quod  
jam  
subji  
forte  
quid  
minu  
est,  
bere  
tidia  
quas  
tio a  
ti, pe  
men  
sunt  
men  
cept  
quis  
per  
cui  
obs  
ticu  
qui  
inc

que nobilis ille artifex perfectè tenet;  
altera solummodo mihi concederetur:  
nimirum ut tantum libello hoc meo de-  
bitam, ejus quam tradò artis mensuram,  
possem complecti. Nam alterum illud,  
ut in me ipso & moribus meis ideam  
quoque & exemplum, quod præceptis  
jam datis perfectè respondeat, oculis  
subjiciam tuis, illud inquam deinceps  
fortè à me fieri non potest. Quando-  
quidem iis in rebus, quæ ad mores ho-  
minum formandos pertinent: non satis  
est, scientiam & regulam certam ha-  
bere, sed opus est eas actu & usu quo-  
tidiano repræsentare, id quod uno  
quasi momento, & brevi temporis spa-  
tio acquiri non potest. Verùm permul-  
ti, per (inquam) multi anni, quorum ta-  
men paucissimi, ut vides, reliqui mihi  
sunt, ad hoc requiruntur. Neque ta-  
men hanc ob causam meis hisce præ-  
ceptis minus fidei tribues. Bene enim  
quis alteri eam viam potest monstrare,  
per quam iter faciens ipse erravit. Imo  
cui aberrarunt, fortè multo accuratius  
observarunt, & memoria tenent diver-  
ticula illa fallacia & incerta, quam alius  
quispiam, qui semper via recta & regia  
incessit. Quòd si in pueritia mea, cum

*Ufus &  
recta ratio  
natura  
prava do-  
minatur.*

animi adhuc teneri sunt & flexibiles, ij,  
quos mei curam habere oportuit, mo-  
res meos, sua forte natura duriusculos  
& rudes, rectè & commodè flectere,  
mollire & expolire scivissent: talis for-  
tè ex eorum disciplina prodissim,  
qualem ego te, qui non minus quàm  
filius tibi carus es, efficere & confor-  
mare hoc tempore elaboro. Etiam si ea-  
nim magna vis sit naturæ: nihilominus  
tamen ea usu & exercitatione sapiissi-  
mè superata est, vel saltem emendata.  
Veruntamen quàm fieri potest, citissi-  
mè inchoanda est hæc disciplina, qua  
vitiis naturæ obviam eatur, ea quæ prius  
retundantur, quam illorum vis & robur  
minimum invaliscant. Id quod plerique  
nequaquam faciunt. Imo etiam cum  
cupiderum suarum impulsu à recto iti-  
nere declinant, & sine ullo eis resis-  
tendi studio, quo illæ rapiunt, sequun-  
tur, credunt tamen se naturæ obedire.  
Quasi verò ratio non sit homini natu-  
ralis. Imo recta ratio tanquam regina  
& magistra potestatem habet mores &  
consuetudines corruptas mutandi, ip-  
samque naturam, si quo inclinet, aut  
etiam aliquando labatur, sublevan-  
di. Verum nos ut plurimum rationi  
non



non auscultamus, atque ita etiam ut plurimum iis, quibus eam Deus non concessit, id est bestiis, similes sumus. In quibus tamen ipsis nihilominus aliquid agit & operatur ratio, non quidem ipsorum propria, qua per se planè destituntur, sed nostra, id quod in equis potes animadvertere, qui saepenumero, imo semper potius natura sua feri & indomiti essent futuri, & tamen equis eos reddit non solum manducatos, verum etiam præter hoc quasi doctos & moratos. Multi enim successores futuri essent, quos ille ut tollitum incederent assuefaciens, gradarios reddidit. Item ille similiter multos equos docet, jam stare, jam currere, jam in gyrum ire, jam saltare, & ea omnia equi etiam addiscere non ignoras. Quod si igitur equi, canes, volucres, & multa alia animalia quæ magis etiam quàm hæc, sunt fera, alterius rationi se submitunt, eisq; obediunt: eaq; quæ natura sua non fecerant, discunt: & quantum conditio illorum fert, quodāmodo prudentia & virtute prædita, non quidē natura sed consuetudine, evadunt: quanto meliores nos futuros credendum est, si rationis nobis propriæ præceptis atq; doctiles adhibe-

amus. Sed sensus nostri amant & appetunt præsentem voluptatem, qualiscunque ea sit: molestiam verò omnem odio habent & à se cupiunt amovere. Atque ideo rationem, quæ amara ipsis videtur, insuper fugiunt, quando quidem non de voluptatibus, quæ sæperumero noxiæ sunt, illis providet, sed potius de honesto & bono, quod semper cum molestia & sapore amaro, maximè in iis, qui gustandi quoque vim corruptam habent, est conjuncta. Quatenus enim secundum sensus inter nos mutuò vivimus, similes sumus misero alicui ægrotanti, cui omnis cibus, quantumvis delicatus sit & suavis, videtur esse amarus aut salus, atque ideo ancillæ aut coquæ quæ hac in parte planè extra culpam sunt, stomachatur. Non enim cibi, sed suam propriam amaritudinem sentit, cui linguam, quæ gustus instrumentum est, habet involutam. Sic ratio quoque, quæ per se dulcis est, nobis non suo, sed nostro sapore vitioso videtur amara: atque ideo tenerorum delicatiorumque more gustare eam nolumus, nostramque utilitatem his ferrè verbis occultamus. Quod naturæ neque calcæis, neque fræni possint adhiberi, quibus

bus illa vel incitetur vel contineatur, at-  
 que ideo sinendum esse, ut, quocunque  
 fert impetus liberrimè ruat. Profectò  
 si aut boves, aut asini, aut fortè etiam  
 porci, sermonis usum haberent, credo  
 ego, quod sententiam magis inhone-  
 stam & absurdam, quàm hæc est, pro-  
 ferre vix potuissent. Certè etiam in  
 virili & decrepita ætate essemus pueri:  
 & cani jam, non minus, quàm pueri, va-  
 nis & nugatoriis ineptiis dediti essemus,  
 nisi ratio esset, quæ una cum ætate in  
 nobis crescit, & adulta jam, nos quasi  
 ex bestiis homines facit: ita quidem ut  
 in sensus & appetitus nostros vim &  
 potentiam suam exerceat. Et si quando  
 fines honesti in vita & moribus transea-  
 mus, id non tam defectui naturæ, quàm  
 nostræ malitiæ est adscribendum. Quod  
 cum ita sit, falsum est quòd contra na-  
 turam fratres aut magistros non habe-  
 amus. Imo eorum duas habemus, quo-  
 rum alter est usus, alter recta ratio.  
 Verùm sicuti paullo antè tibi dixi,  
 non potest ratio ex malè morato bene  
 moratum efficere sine exercitatione  
 & usu, quem parit & adfert tem-  
 pus. Qua ipsa de causa, maturandum  
 est, ut rationi auscultare incipiamus, non

solum ideo, quod tum aliquis plus temporis habeat assuefaciendi se, ut talis fiat, qualis ab ea esse iubetur: atq; ita quasi illius domesticus & familiaris sit. verum etiam quod ætas tenera, & nullis adhuc vitiis inquinata, facilius quolibet colore imbuatur: atq; adeo res illæ, quibus à primis unguiculis aliquis assuevit, in dies magis magisq; soleant placere. Namq; ob causam aiunt, Theodorum quendam nobilem tragedum semper in actione fabularum suarum primum esse voluisse: etiam si alium quempiam, ante se recitaturum, vilem nulliusque præ se existimationis esse intelligeret. Existimabat enim, spectatores, prius illis audicionibus quas acceperissent, benevolos jam familiaresq; factos, non facile ullam aliam, quamvis meliorem, esse probaturos. Quia verò ob causam jam dictam, facere non possum ut facta mea dictis exactè congruant: id quod Polycletus faciebat, qui quod docebat, re ipsa quoq; poterat præstare: satia mihi sit aliqua ex parte quod fieri debet, dixisse: postquam agendo id ipsum exprimere omnino non possum. Sed quia ex aspectu tæbrarum cognoscitur quid sit lux, & ex silentio percipitur quid sit sonus.

Theodorus  
tragedus.

fontus: sic meos hos mores parum grati-  
 oſos, & quaſi obſcuros contemplando  
 colligere poteris, quale decus & lumen  
 ſit morum jucundorum & laudabilem.  
 Ut igitur ad ipſum noſtrum propoſiti,  
 cui jamjam finem imponemus rever-  
 tamur: dicimus quòd mores feſtivi &  
 jucundi ſint, qui aliquem ex ſenſibus  
 delectant, vel ſaltem neq; ſenſus, neq;  
 appetitum, neq; imaginationem, eorum  
 quibuſcum vivimus, aliqua afficiant  
 moleſtia. Et de iis quidem huiusque  
 verba fecimus.

Verùm inſuper ſciendum tibi eſt, *Venustas & Charitas*  
 quòd homines valde expetentes ſint  
 pulchritudinis venuſtæ & concinnæ: &  
 ex adverſo à rebus turpibus, monſtro-  
 ſis & deformibus planè abhorreant. Et  
 quidem hoc privilegium nobis peculi-  
 are eſt: alia enim animantia, quid venu-  
 ſtas aut concinnitas ſit, intelligere non  
 poſſunt. Quocirca hoc ipſum tanquam  
 non commune nobis cum beſtiis, ſed  
 generi noſtro proprium, per ſe mag-  
 ni facere & charum habere debemus.  
 Atque id longè magis illi, qui præ aliis  
 hominibus intelligentes ſunt tanquam  
 ſi qui ad decus pulchritudinis con-  
 ſiderandum magis ſint idonei. Et  
 quamvis

*Qui pul-  
chritudo.*

quamvis, quid pulchritudo sit, difficile  
ad unguem explicari possit: ut tamen  
nihilominus notā aliquā, ejus quod illa  
est, habeas, scire te, volo, quod ibi ubi  
mensura conveniens est partium inter  
se, & inter partes & totum, ibidem sit  
pulchritudo, eamque rem, in qua sym-  
metria ista deprehenditur, verè pule-  
chram possumus appellare. Atque  
ideo, quod aliās ex viro quodam do-  
cto & rerum multarum scientia conspi-  
cua didici, pulchritudo, ut plurimum  
unum quidpiam esse solet: deformi-  
tas autem ex adverso multa comple-  
ctitur: sicuti id in facie bellarum &  
venustarum, juvenularum potes ani-  
madvertere: in ea enim omnia sic sunt  
formata & disposita, ut ad illam unam  
solummodo faciem constituendam cre-  
ata esse videantur: id quod in deformati-  
bus contingit nequaquam. Si enim  
quæpiam fortè oculos habeat gran-  
des & emissivos, nasum exiguum,  
malas inflatas, os intortum, mentum  
prominens, cutem fuscā: ea videtur,  
non unius alicujus foemine faciem  
habere, sed eam per partes ex multis fa-  
ciebus compositam. Reperias quoque  
nonnullas, quarum singula membra se-  
orsim

orsim considerata, sunt pulcherrima: sed omnia simul inter se collata inuenta sunt & deformia: non aliam ob causam, quam quod partes illæ seorsim pulchre, non unius illius, sed plurimarum sunt sceminarum, forma præstantium: ita quidem ut hoc ab una, illud ab altera mutuo accipisse videantur. Et fortè pictor ille, cum puellas Calabras nudas esse contemplatus, nihil aliud fecit, quam ut membra corporis speciosi consideraret in multis, quarum illa hoc, illa alterum ab una quapiam perfectæ pulchritudinis muliere commodato accipisset. Si enim effecisset, ut unaquæque suum, quod acceperat, membrum restitueret, & ipse omnia illa unum in corpus collata, denuo concinnè inter se coagmentaret: talem & sic unitam Helenæ pulchritudinem esse debere sibi imaginabatur. Neque volo ut cogites hoc tantum in facie & membris corporis humani evenire: imo id in sermone & actionibus eodem planè modo evenit. Ut, si matronam aliquam nobilem, & ornata[m] videres ad rivulum, in via publica supellectilem suam culinariam lavantem: etiam si ex planè aliena esset, tamè in hoc tibi displiceret, quod non.

non unius solummodo, sed plurium effigiem repræsentaret. Siquidem re ipsa foemina lauta & nobilis esset: opera autem ipsius essent mulierculæ alicujus plebeie & impuræ. Neque tamen ideo à muliere ista vel odor vel sapor ingratulus, vel sonus aut color aliquis injucundus ad te perveniret, neque aliâs appetitui tuo molestiam illa exhiberet: verum per se infusus ille mos, & actio ab hujusmodi muliere aliena, tibi esset displicitura. Quocirca decet, ut ab his quoque inconditis & inconvenientibus moribus tibi caveas, & id quidem pari aut etiam majori cum studio, quam ab illis, de quibus hætenus tibi dixi. Quandoquidem multo difficilior est cognitio, quando in superioribus illis quis delinquit, quam quando in his quia faciliores perceptu videntur esse actiones sensuum, quam actiones intellectus. Sed tamen nihilominus satis sæpè accidere potest, ut id, quod sensibus displicet, etiam displiceat intellectui, verum non eandem ob causam. Id quod supra tibi dicebam, cum demonstrarem, quod quilibet vestire se deberet eo modo quo in præsentia vestiuntur alii, ne forte eos vel reprehendere,



prehendere, vel corrigere velle videtur: quod ipsum non tantum appetitui multorum hominum, qui laudis sunt cupidi, molestum est: sed etiam iudicio virorum intelligentium displicet. Vestes enim seculi, quod mille annis nostro fuit prius, non conveniunt personæ hoc jam seculo viventi. Similiter molesti & ingrati aliis sunt ii, qui more agasorum & aurigarum velliuntur, ita quidem dissolurè, ut thorax cum caligis configere velle videatur. Usque adeo vestes illæ corporibus suis sunt inhabiles. Eundem in modum multa sunt superius enumerata, quæ fortè hîc etiam rectè repeti possent, cum in iis modus & mensura illa non servetur, de qua in præsentia loquimur, neque in iis tempus, locus, res & personæ ita concinnè, ut oportebat, inter se unita sint & congruant. Nam ex his quoque hominum mentes suam oblectationem, voluptatem, & succunditatem percipiunt. Sed malui ea ibi potius inter se conjungere, & tanquam sub sensuum & appetitionum vexillum mittere, quàm intellectui eadem assignare: ut eo facilius ab omnibus cognosci possent. Aliquid enim sensu percipere.

*Non satis  
est bene  
quid face-  
re, nisi et-  
iam fiat ve-  
nuste,*

capere, aut appetere, unusquisque potest: rectè autem intelligere universalia, & id maximè, quod jam pulchritudinem, jam concinnitatem, jam venustatem vocamus, non est cuiusvis. Quamobrè nobis non satis esse debet, ut aliquid beneficiamus: verum in hoc etiam incumbere debemus, ut id fiat venustè. Venustas verò nihil aliud est, quàm quædam quasi lux, quæ ex rerum bene compositarum, & concinnè, ratione totius, partium inter se distributarum congruentia effulget: sine qua quidem symmetria bonum quoque non est bellum: & ipsa pulchritudo non est venusta & gratiosa. Et quemadmodum opsonia quantumvis bona & salutifera, invitatis placitura non esset, si saporem aut nullum haberent, aut vitiosum: ita nonnunquam hominum quoque mores, etiamsi per se nulli noceant, nihilominus inepti sunt & acerbis: nisi quis unà cum iis dulcedinem illam addiscat, quæ sicuti credo, gratia & venustas appellatur. Quocirca quodlibet vitium propter se, & ullam aliam ob causam displicere nobis debet: sunt enim vitia res usque adeo indecoræ & inconvenientes, ut animi moderati &

& sibi constantes ex eorum dedecore molestiam & tedium persequentur. Quapropter cum qui in conversatione cum aliis amabilis esse cupit, ante omnia decet fugere vitia, & ea maxime, quæ præ aliis sunt turpissima, qualia sunt luxuria, avaritia crudelitas, & alia his similia: quorum quædam plane abjecta sunt & vilia, sicuti gula & ebrietas: quædam spurca, ut esse libidinosum: quædam scelestæ, ut esse homicidam, & ita de cæteris: quorum unumquodque per se & proprietate sua aliis exosum est, alterum quidem magis, alterum minus. Sed omnia in universum, tanquam res turpes & illicitæ, hominem in societate vitæ communis reddunt inamabilem: id quod etiam supra tibi demonstravi. Sed quia hoc tempore non de flagitiis, sed tantum de erratis hominum te erudire constitui, nequaquam in præsentis debeo laborare, ut de natura vitiorum & virtutum disputem: sed solummodo de moribus concinnis & inconcinnis, quibus inter nos mutuo utimur. Inter autem modos istos inconcinnos non postremus fuit ille comitis Richardi, cujus supra facta est mentio, quem ipsum tanquam

quam deformem, & reliquis illius bel-  
lis & concinnis moribus dissonum, ex-  
imius ille Episcopus, sicuti musicus ex-  
cellens symphoniam discordem, quā-  
primum animadvertit. Decet igitur  
hominem moratum concinnitatis hu-  
jus, quam dixi, rationem habere, in  
incedendo, in stando, in sedendo, in  
actionibus, in cultu, in vestitu, in ser-  
mone, in silentio, in otio & negotio.  
Neq; enim vir mulieris instar comere  
& exornare se debet, ne aliud sit orna-  
tus, aliud persona, quod quibusdam  
in locis faciunt nonnulli, qui habent  
capillitium & barbam ita in annulos  
crispata ferro cadenti: & faciem, col-  
lum, manus, ita præter modum ceras-  
satas & fricatas, ut id quamcunq; mu-  
lierculam dedeceret: imo meretricem  
quoq; que mercimonium suum quam-  
primum properat extrudere, & quam  
maximo potest pretio vendere. Curam  
dum quoq; est, ne vel benè vel malè o-  
leas: hominis enim honesti est, nec fœ-  
tere instar hirci, nec pastillos olere in-  
star mulieris aut meretricis. Neq; tamē  
gratem tuam dedecere puto, si aliquā-  
do aquis odoriferis, & simplicibus pro  
tempore aspergare. Vestes tuas, consu-  
etudini

*Decorum  
in vestitu.*

etudini aliorum tua ætate viventium,  
& conditioni tuæ accommodatas esse  
decet, ob causas superius tibi dictas.  
Non enim in nostra potestate situm est,  
communes consuetudines nostro arbi-  
trio mutare, quæ sicuti à tempore pro-  
veniunt, ita ab eodem consumuntur.  
Interim tamen usum communem qui-  
libet pro re nata sibi poterit accommo-  
dare. Ut si fortè crura habeas quàm ex-  
teri longiora, vestes autem curtæ in  
usu sint: curare poteris, ut tua vestis  
inter reliquas non brevissima sit, sed  
minùs brevis. Aut si fortè furas quis ha-  
beat vel grâciles nimis, vel carnos-  
as, vel etiam tibias distortas, is  
caligas sibi conficiet, non flammei, aut  
nimis conspicui coloris, ne alios ad ad-  
mirationem sui defectus invitet. Nulla  
tuarum vestium aut nimis splendida esse  
debet, aut præter modum fimbriata, ne  
fortè aut caligis Ganymedis, aut chla-  
mide Cupidinis indutus essedicaris. Ve-  
rùm qualiscunq; vestis tua sit, debbit  
ea cū decoro, corpori tuo accomodata  
& habilis esse, ne alterius fortè vestibus  
commodatò acceptis indutus esse vi-  
dearis, & ante omnia conditioni tuæ re-  
spondere, ne scholasticus aliquis more  
militis,

*Castroci  
inepta.*

militis, aut miles instar scurræ amictus sit. Cum Caltrucius quidam dux Lucensis & Pistoriensis, comes Palatinus, Senator Romanus & Præfectus prætorio, unâ cum Cæsare Ludovico Bavaro, magna cum gloria & honore suo Romæ versaretur, suumq; splendorem & magnificentiam aliis quoque testatam facere cuperet: vestem holosericam murice ardentem fieri sibi curavit, in cujus parte anteriore aureis literis hoc symbolum esset intextum, UT DEUS VULT ITA EST: & à tergo alterum hoc similibus litteris, ET UT DEUS VULT, ITA ERIT. Quod quidem amiculum, sicuti teipsum intelligere hoc puto, magis rubicinem Castrocij, quam ipsum Castrocium decussisset. Et quantumvis Reges omni lege soluti videantur, tamen non omnino ausim hac in parte laudare regem Manfredum, qui viridi semper vestitu utebatur. In hoc igitur incumbere debemus, ut vestes non solum corpori, verum conditioni quoque gerentis, & regioni insuper, in qua vivimus, sint accommodata. Sicuti enim aliis in locis aliæ sunt mensuræ & pondera, cum tamen venditiones, emptiones & com-  
mercia

mercia locum habeant ubique : ita diversis in regionibus diversæ quoque sunt consuetudines, quibus omni in loco quilibet uri & prudenter se iis accommodare potest. Plumæ quibus nobilium Neapolitanorum & Hispanorum capita diffluunt, eorumq; ceremoniarum, solennitates & vestes acupictæ, male conveniunt habitui hominum gravium in civitatibus, aut scholis, multo minus gladii & lorice locum apud hos habebunt. Sicuti etiam id quod Veronæ fortè hac in parte consentaneum esset, dedeceret planè Venetiis. Isti enim prætextati, plumigeri, & armati non congruerent illi Venetorum urbi usq; adeo venerandæ, pacificæ, & moderatæ. Imo videntur illi velut urticæ & lappæ esse, in hortulo floribus & herbis lectissimis confito. Proinde parùm quoq; accepti sunt in consessu virorum nobiliùm, cum alterius quasi formæ esse videantur. Vir quoq; honestus in via non curret, aut nimium properabit: id enim non viri alicujus primarii est, sed cursoris: præterquàm qd inter currendùm quis defatigatur, sudat & anhelat, quæ omnia talè personam dedecet. Neq; tamen iccirco incessus ita lentus & testudineus esse debet, neq; etiam

*Incessus.*

etiam ita insolens & affectatus, qualis est foemina alicujus primariae, aut sponsae. Vacillare quoque inter eundem, & passibus amplis seipsum quasi dilatare, ineptum est. Neque manus pendulae esse debent, neque brachia in hanc vel illam partem jactari, aut projici, ut fruges serenti similis esse videare. Neque oculis in alterius faciem defixis, tanquam admirabundus, cum intuebere. Sunt quoque nonnulli, qui dum incedunt, instar equi pavidum, ita alte pedes attollunt, ut eos ex medimno educere videantur. Nonnulli pedem terrae ita fortiter, eoque cum sonitu impingunt, ut plaustrorum strepitus vix major esse possit. Hic pedes in obliquum impellendo quodammodo calcitrant, ille tibias inter se collidit. Alius ad unumquemque passum caligas attracturus se inclinat. Sunt quoque qui motu clunium indecoro incessum fractum, & quasi anatinum praese ferunt. Quae omnia non tanquam valde, sed tanquam paululum inconcinna, displicere solent. Quod si equus tibi esset, habens os patulum, è quo lingua illi propenderet, etiamsi id fortè de bonitate illius nihil detraberet, tamen aliis pluris



pluris æstimaretur, & tu hoc ipso nomi-  
 ne multo minoris cum venditurus esses:  
 non quòd propterea minus animosus &  
 fortis esset, sed quod minus elegans &  
 verustus. Si igitur in animantibus quo-  
 que, imò etiam rebus animo & sensu  
 destitutis elegantia & venustas in  
 pretio sunt, (sicuti videmus duas sæ-  
 pe domos æquè bene ædificatas & in-  
 structas esse, quarum una tamen altera  
 vendibilior, & majoris pretii est, cum  
 symmetriam habeat convenientem,  
 quam non habet altera) quanto magis  
 inter homines ex usurpari & magni fieri  
 debent. Incivile inter accumbendum  
 est, partem aliquam corporis quam-  
 cunque scabere, quin etiam eodem tem-  
 pore, quantum fieri potest, non est ex-  
 spuendum: aut si omnino faciendum *Spurte co-*  
 id sit fiat decenti quodam modo. Au- *emungia.*  
 divi ego aliquoties olim gentes quas-  
 dam adeo sobrias, eaque corporis sic-  
 citate ob crebra exercitia fuisse, ut nun-  
 quam omnino vel spuerent, vel emun-  
 gerentur. Cur igitur nos tam brevi tem-  
 poris spatio sputum continere non pos-  
 simus? Cavendum quoque est, ne cum *Ingluvie.*  
 quadam vorandi ingluvie ita avidè  
 cibos ingeramus, ut ex eo vel singultus,  
 vel

*Dentiscal-  
tm.*

vel aliud quispiam visu & auditu inde-  
corum oriatur. Sicuti ij faciunt, qui in-  
ter epulandum ita properant, ut flatu &  
anhelitu suo omnibus qui adsunt, mole-  
sti esse cogantur. Similiter indecens est,  
mappa vel linteolo dentes fricare, vel  
etiam idipsum digitis conari, admodum  
enim hoc deforme est. In præsentia  
quoque aliorum, os eluere, aut vinum quo  
id feceris exspuere, indecorum est.  
Mensis quoque sublati dentiscalpium  
ori insertum, instar aviculæ nidum  
construentis, circumferre, aut idipsum  
supra aurem tonsorum more reponere,  
parum honesta consuetudo est. Sine du-  
bio quoque ij errant, qui dentiscalpi-  
um ex collo pendulum circumferunt.  
Nam præterquam quòd visu indeco-  
rum est, hominem honestum tale quid  
è sinu producere, & circumforanci a-  
liujus circulatoris imaginem repræ-  
sentare: etiam hoc sequitur inconve-  
niens, quòd, qui hoc facit, eo ipso  
indicat, se à suppellectile gulæ & ven-  
tri inserivente, admodum esse instru-  
ctum. Neque quidquam ob stare video,  
cur non iidem alias cochlear collo  
alligatum ostendent. Brachiis quo-  
que in mensam procumbere, aut  
ambas

ambas buccas ita cibo implere, ut maxime  
intumescant, planè non convenit. Nihil  
lo quoque signo aut gestu iudicandum  
est, quòd ex edulio aut vino quopiam  
magnam ceperis voluptatem, mos enim  
iste cauponibus & parasitis est relinquenti-  
dus. Eos qui tecum mensæ affident, ad  
comedendum his vel aliis verbis invita-  
tare. *Anne hodie tibi ipsi jejunium in-*  
*dixisti?* aut, *Fortè nihil appositum est*  
*quod tibi placeat:* item, *Quæso hoc vel*  
*illud gusta:* ita inquam invitare, parum  
mihi laudabilis consuetudo videtur esse,  
etiamsi ex plerisque omnibus familiaris  
jam sit & domestica. Quamvis enim in-  
vitatores isti, eum, quem invitant, curam  
sibi esse ostendunt, tamen non raro effi-  
ciunt, ut invitatus hoc modo postea  
in convivio minùs liber sit; sed pudore  
suffundatur, cum se quodammodo obli-  
scitur arbitretur. Ex patina in medium  
apposita aliquid alteri comedendum  
porrigere, non puto admodum decere,  
nisi forte à qui porrigit. Operæ altero  
multo majoris sit dignitatis, ita ut is qui  
accipit, eadem opera honore afficiatur.  
Nam si inter æquales hoc fiat, videtur  
is qui porrigit alteri quodammodo se  
præponere, aliquando etiam id quod

porrigitur, alterius palato non convē-  
nit. Præterquam quod ille ipse indi-  
cet, convivium non satis liberaliter esse  
instructum, aut certè patellas ordine  
præpostero collocatas, cum alter abun-  
det, alter egeat. Fieri etiam posset, ut  
convivator in malam id partem accipe-  
ret. Nihilominus tamen hīc, id quod vul-  
go fieri videmus, faciendum est potius,  
quàm id quod bene fieri existimatur.  
Satius enim est in hoc genere consue-  
tudinum cum aliis errare, quàm solum  
rectè facere. Verum quidquid in hoc  
vel deceat vel non deceat, tu tamen id  
quod tibi porrigitur, non recusabis vi-  
deris enim cum qui porrigit, vel asper-  
nari, vel reprehendere. Aliis autem  
propinare, & majoribus poculis invi-  
tos molestare, per se execrabilis con-  
suetudo est, quæ tamen ita invaluit, ut  
nullo unquam tempore aboleri posse  
videtur. Ab ea igitur tu, tanquam  
adolescens ingenuus, libens tibi tem-  
perabis. Quod si tamen ab aliis invi-  
seris, poteris non omnino repugnare,  
sed gratias agere, & dicere te libenter  
illi victoriam concedere, aut etiam sine  
hastu largiori, deviter quod datum est  
begustare. Est equidem ista propi-  
nandi

mandi consuetudo satis antiqua, & olim etiam in ipsa Græcia usurpata. Magnopere enim ab illis laudatur Socrates qui integram, quam longa fuit, noctem, cum Aristophane certatim quoque computando consumpsit, & tamen primo statim diluculo, albescente cælo demonstrationem subtilis ejusdam problematis Geometrici, sine ulla hesitatione, delineavit, & demonstravit, ut satis doceret, vinum nullam adhuc noxam sibi attulisse. Et etiamsi præter hæc affirmant: quod sicuti ij, qui sæpe in magno discrimine & periculo vitæ versantur, eo ipso sunt animosiores & magis intrepidi: quod inquam, eodem modo, ij qui se non sine aliquo periculo mendosis istis & barbaris moribus aliquantisper dedunt, eorumque turpitudinem perspiciunt, inde postea modestiores & in moribus elegantiores evadant, & quia immodica illa, certatim bibentium, vini ingurgitatio, acer quidam cum viribus potantis consilius est, volunt id fieri, ut hoc modo fortitudinem nostram expleremus, & ad sustinendum, vincendumque impetus quosdam violentiores nos assuefaciamus. Etiam si, in-

quam, ita hæc illi disputent: nihilominus  
tamen ego in contraria sum sententia,  
& existimo has ipsorum rationes satis  
esse frivolas. Præterquam quod non-  
nullos ex literatis reperiās, qui sapenu-  
mero verborum quadam magnificentia  
efficiunt, ut causa iniqua vincat, ratio au-  
tem succumbat. Quocirca hæc quoque  
in parte fidem illis non habemus. Et  
fieri fortè potest, ut illi hoc modo po-  
pulares suos, eo vitio imbutos, excusare,  
eorumque hoc peccatum occultare vo-  
luerint, cum id ipsum reprehendere pe-  
riculosum illis videretur. Fortè etiam  
metuebant ne idem quod antea Socrati  
acciderat, ipsis quoque eveniret. Ille  
enim cum in aliorum reprehensione  
creber esset, inventi sunt, qui eum ex  
odio impietatis, graviumque quorun-  
dam flagitiorum insimularent: quocirca  
etiam capitali sententia, licet innocens  
condemnatus est. Vir enim verè bonus  
& patriæ religionis observantissimus  
fuerat: tametsi eo nomine, quod tan-  
tum vini una illa nocte biberit, nullam  
laudem sit meritis, culpa enim aliqua  
multo vini capaciore fuisset. Et quod  
nihil inde incommodi perceperit, in  
causa est potius cerebri bene consti-  
tuti

tati firmitas, quàm hominū bene mo-  
 rati continentia. Ii certè apud quos pla-  
 nè exulat ebrietas, habent, pro quo, tan-  
 quam summo bono, immortales Deo  
 gratias agant. Neque ego unquam cre-  
 didero, quòd à vino & ebrietate, egre-  
 giis fane magistris, disci debeat tempe-  
 rantia. Non est œconomi suo arbitrio  
 ad cœnam berilem extraneos invitare,  
 nemo etiam domino inscio & invito  
 calidè cum aliis accumbet: etiamsi qui-  
 dam ex familia s; penumero ita sint im-  
 pudentes, ut id, quod domini est, ipsi  
 facere non erubescant. Sed hæc magis  
 casu quodam fortuito dicta à nobis  
 sunt, quàm quòd ratio ordinis nostri ta-  
 le quid postularet. Nemo vestes suas,  
 & in primis caligas, palàm, hoc est, in  
 præsentia honestorum hominum, exu-  
 ere debet: id enim illi loco nequaquam  
 convenit, facilè enim accidere posset,  
 ut partes aliquæ corporis, quas natura  
 regi voluit, cum reagentis & videntis  
 pudore nudarentur. Neque etiam ca-  
 pillitium pecti, aut manus lavari in alio-  
 rum conspectu debent: hoc enim recti-  
 us fit in cubiculo, quàm palàm, sola illa  
 elotione excepta, quæ prandium aut cœ-  
 nam præcedit. Tum enim etiamsi for-

Manus la-  
 vare.

tè opus tibi non sit, palam lavandæ sunt manus, ut is qui tecum in eandem patellam intingit, de lotionè tua certus sit. Neque etiam cum capitis integumento nocturno in aliorum conspectum prodibis: neque caligas thoraci, aliis videntibus, astringes. Aliis quibusdam moris est, subinde os diducere, oculos invertere, buccas inflare, anhelare: & aliis modis inconcinnis faciem deformare, quos omnino decet ab hac consuetudine penitus abstinere. Nam etiam Pallas, ut Poetæ fabulantur, aliquando fistulâ canendo se oblectabat, eoque in genere ad excellentiam non vulgarem pervenerat. Cum autem isti oblectationi intenti, ad fontem accessisset, seque in eo contemplata esset, & inusitatam illam monstruosamque oris sui habitudinem animadvertisset, erubuit, atque è vestigio tibiam abiecit: & quidem rectè, neque enim instrumentum hoc est forminæ congruens, imo ne viris quidem, nisi fortè viles sint & nihili, qui mercedis gratia artem illam, quam profitentur, exercent. Quod autem de invenusta hac faciei habitudine dico, id ipsam in omnibus totius corporis membris locum habet. Indecorum enim est

*pallas fistulam abiecit.*

linguam



de sunt  
em pa-  
tus sit.  
imento  
ectum  
oraci,  
quibus-  
re,ocu-  
helares  
em de-  
ab hac  
Nani  
ar, ali-  
ctabat,  
m non  
em isti  
acces-  
isset, &  
oris sui  
rubuit,  
& qui  
mentum  
ne viris  
nili, qui  
n pro-  
de in-  
co, id  
mem-  
nisi est  
nguam

linguam exserere, barbam subinde, quod  
multi faciunt, intorquere, manus inter se  
conterere & fricare, peculiari quadam  
cum ejulatione suspiria mittere, febrici-  
tantium instar, quod non pauci faciunt,  
temere, totoque quasi corpore cohor-  
rescere, aut etiam inter pandiculandum,  
more rustici in scenili evigilantis, excla-  
mare. Is quoque qui in signum admira-  
tionis, aut etiam ludibrii, ore certum  
quendam strepitum edit, deformitatis  
cujusdam, quod ipse animadvertit, indi-  
cium præbet. Ea autem, quæ indiciis  
hujusmodi adumbrantur, parum à præ-  
cipua differunt. A cachinnis quoque fatu-  
is, agrestibus & insulsis est abstinendum.  
Neque ridebis potius quod ridere con-  
sueveris, quam ob ridendi necessita- *Risus*  
tem. Neque propter jocos aut dicerias  
à te sparsa tu ipse ridebis: videreris e-  
nim tum te ipsum ludere. Auscultantis  
enim, non dicentis est ridere. Nolo et-  
iam ut tibi persuadeas, quod discipulo-  
rum, quæ hætenus dicta sunt singula  
minuto quodam cum errore sunt totis  
juncta: ita etiam universis leve quode-  
dam peccatum infuso. Hæc enim ex leri-  
bus & multis erratis, unigenum quod-  
dam, ut initio quoque huius, est compo-  
situm.

tum. Et quanto ista sunt minora, tanto accuratiore in iis cavendis nobis opus est intentione. Neque enim ita facilis eorum est animadversio. Et si negligantur, in consuetudinem, etiam ex improviso, transeunt. Sicuti autem minutz quoque expensae, si crebrae sint, magnam quoque substantiam occulte consumunt: ita etiam levicula haec delicta, si numerosa sint, quasi ex occulto egregium quasi hominem deformant. Proinde quae diximus, nequaquam cum risu sunt flocci facienda. Observandum quoque est, quibus quis gestibus, quo motu corporis utatur: maxime in loquendo. Saepem enim fit, ut quis ita in id quod loquitur intentus sit, ut ejus, de quo iam agimus, rationem plane non habeat. Hic cum capite velut Hubar: ille oculis alios intuetur limis, altero ad frontem sublato, altero ad mentum depresso, supercilio. Alter os distorquet. Alii sponte in opacisiorum, quibuscumque subplantur, aspergunt. Invenias quoque qui ita manus inter loquendum agitent, ut mulcas a te depulsuri videantur: qui orata modo facia deformes: & ingratis Pindarus quidem. Boetius exitius dicere solebat, quid quid dulce, delectabile &

*Gestus inter loquendum.*

scitum esset, id manibus Veneris & *Venus & Gratiarum* esse confectum. Quid jam *charites,* de iis, dicam qui ex tablino suo ad alios prodeunt, calamo supra aurem prominulo, aut qui linteolum suum dentibus comprehensum circumferunt: aut qui tibiarum alteram in mensam imponunt: aut qui proprios digitos conspuunt: item de aliis, qui numerari non possunt, ineptiis? Quæ infinitæ cum sint, ne ego quidem eas omnes colligere & hic recensere conabor: cum alias forte non pauci sint futuri, qui dicant me in his ipsis, quæ enumeravi, nimium fuisse.

---

FINIS.

---



Blackwell, Oxford.

March 1907. 2/-

Bucalno, 35

229 Galateus (J. C.) Ethica Juvenilis, seu de  
morum honestate et elegantia, 16mo, calf, 2/  
Oxonias, 1628